

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку, оподаткування та аналіз доходів від реалізації робіт
та послуг»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Байва А. О.
Керівник: Прийдак Т. Б.
Рецензент: Рудич А. І.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Наталія КАНЦЕДАЛ
14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Байви Анатолія Олександровича

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку, оподаткування та аналіз доходів від реалізації робіт та послуг»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Прийдак Тетяна Борисівна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні основи обліку доходів від реалізації робіт та послуг

Розділ 2. Облік і оподаткування доходів від реалізації робіт та послуг

Розділ 3. Аналіз доходів від реалізації робіт та послуг

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 17.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	18.11.2025 р. – 20.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.11.2025 р. – 27.11.2025 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2025 р. – 04.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2025 р. - 18.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Анатолій БАЙВА

Керівник роботи

Тетяна ПРИЙДАК

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ	9
1.1. Економічний зміст доходів від реалізації робіт та послуг	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	22
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ	28
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	28
2.2. Облік доходів від реалізації робіт та послуг та відображення інформації в звітності	35
2.3. Оподаткування доходів від реалізації робіт та послуг.....	43
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ....	47
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.....	47
3.2. Аналіз складу, структури та динаміки доходів від реалізації робіт та послуг	60
3.3. Аналіз формування фінансових результатів доходів від реалізації робіт та послуг	71
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки ключовим чинником забезпечення стабільного функціонування будь-якого підприємства є формування та ефективне управління доходами. Саме доходи від реалізації робіт і послуг визначають фінансові результати діяльності, рентабельність, ліквідність і можливість подальшого розвитку суб'єкта господарювання. Відповідно, правильна організація їхнього обліку та достовірне відображення у фінансовій звітності набувають особливого значення для формування обґрунтованих управлінських рішень.

Сучасні тенденції розвитку економіки України, посилення конкурентного середовища, зміни податкового законодавства та наближення облікових стандартів до міжнародних вимог потребують удосконалення методики обліку доходів і порядку їх оподаткування. Недоліки у відображенні доходів можуть призвести до викривлення фінансових показників, що ускладнює оцінку результатів діяльності підприємства та прийняття стратегічних рішень.

Особливої актуальності питання обліку доходів набуває в умовах діджиталізації бізнес-процесів і переходу підприємств на сучасні системи автоматизації обліку, які дозволяють оперативно контролювати фінансові потоки. Одночасно, реформування податкової системи зумовлює необхідність узгодження податкових та бухгалтерських підходів до визнання доходів від реалізації робіт і послуг.

Таким чином, дослідження теоретичних і методичних аспектів обліку та оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг, а також аналіз їх впливу на фінансові результати діяльності підприємства є важливим завданням сучасної економічної науки і практики. Розв'язання цієї проблеми сприятиме підвищенню прозорості облікових даних, зміцненню фінансової дисципліни та формуванню ефективної системи управління прибутком.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є

теоретичне обґрунтування та практичне дослідження методики обліку й оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення їх обліково-аналітичного забезпечення для підвищення достовірності фінансової звітності підприємства. Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань: 1) розкрити економічну сутність доходів від реалізації робіт і послуг та їх роль у формуванні фінансових результатів підприємства; 2) проаналізувати наукові підходи до визнання, оцінки та класифікації доходів у бухгалтерському обліку; 3) охарактеризувати нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг в Україні; 4) дослідити організаційно-правові засади діяльності підприємства та його облікову політику щодо доходів; 5) розглянути порядок відображення доходів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності; 6) проаналізувати особливості оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг відповідно до чинного законодавства; 7) здійснити аналіз складу, структури та динаміки доходів підприємства, а також оцінити вплив доходів на фінансові результати діяльності; 8) визначити напрями вдосконалення методики обліку, аналізу та контролю доходів від реалізації робіт і послуг.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування, обліку, оподаткування та аналізу доходів від реалізації робіт і послуг на підприємстві. Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти організації бухгалтерського обліку і податкового обліку доходів від реалізації робіт і послуг, а також інформаційне забезпечення аналізу їх впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які забезпечили досягнення поставленої мети та вирішення завдань. Метод аналізу та синтезу застосовано для вивчення економічної сутності доходів від реалізації робіт і послуг та узагальнення наукових підходів до їх визнання і

оцінки. Порівняльний метод використано для зіставлення положень національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку доходів. Індукція і дедукція дали змогу дослідити взаємозв'язок між обліком доходів, оподаткуванням та формуванням фінансових результатів підприємства. Економіко-статистичні методи застосовано для аналізу структури, динаміки та факторів зміни доходів від реалізації робіт і послуг. Метод групувань дозволив виділити основні тенденції у формуванні доходів залежно від видів діяльності підприємства. Графічний метод використано для наочного відображення результатів аналітичних розрахунків і взаємозв'язків показників. Абстрактно-логічний метод використано для узагальнення результатів дослідження та формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення обліку доходів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних підходів та удосконаленні організації обліку і оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг. Удосконалено методичний підхід до обліково-аналітичного забезпечення управління доходами шляхом розроблення аналітичного документа внутрішнього контролю доходів, який систематизує інформацію про джерела їх формування, відповідність первинним документам, своєчасність визнання та достовірність відображення у фінансовій звітності. Крім того, запропоновано матрицю ризиків обліку та оподаткування доходів, що дозволяє ідентифікувати, оцінювати та контролювати можливі порушення у процесі визнання, документального оформлення й оподаткування доходів. Використання такої матриці забезпечує можливість визначення рівня ризику за критеріями ймовірності виникнення, масштабів фінансових наслідків і наявності контрольних індикаторів, що підвищує ефективність системи внутрішнього контролю підприємства та достовірність звітних даних.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання їх у діяльності підприємств для підвищення ефективності обліку, оподаткування та контролю доходів від реалізації робіт і послуг. Розроблений аналітичний документ внутрішнього контролю забезпечує систематизацію даних

і перевірку достовірності облікової інформації, а запропонована матриця ризиків дозволяє своєчасно виявляти та оцінювати порушення у процесі визнання й оподаткування доходів. Їх застосування сприяє зміцненню фінансової дисципліни, зниженню ризиків і підвищенню якості управлінських рішень.

Апробація результатів дослідження здійснена через участь у VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (Полтавський державний аграрний університет, 25 березня 2025 р.) та IX Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 8-9 травня 2025 р.).

Публікації. В ході виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези загальним обсягом 0,54 др. арк у матеріалах конференцій, авторський внесок становить 0,14 др. арк.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ

1.1. Економічний зміст доходів від реалізації робіт та послуг

Доходи від реалізації робіт і послуг є ключовим елементом фінансово-господарської діяльності підприємства, що відображає результат його виробничої, інноваційної чи сервісної активності. З економічної точки зору дохід виступає грошовим виразом вартості виконаних робіт або наданих послуг, прийнятих замовником відповідно до умов договору, який засвідчує факт переходу права власності або завершення етапу виконання зобов'язань.

У системі ринкових відносин дохід від реалізації робіт і послуг виконує кілька важливих функцій: оціночну (характеризує ефективність використання ресурсів), стимулюючу (є основою формування прибутку та матеріального заохочення), розподільчу (забезпечує перерозподіл грошових потоків між суб'єктами господарювання, державою і працівниками) та контрольну (слугує критерієм оцінки фінансових результатів) [20].

Економічна сутність доходу полягає не лише у факті отримання грошових надходжень, а у створенні економічної вигоди - збільшенні активів або зменшенні зобов'язань підприємства внаслідок реалізації результатів його діяльності [11].

У наукових дослідженнях з бухгалтерського обліку категорії «реалізація робіт» і «реалізація послуг» посідають важливе місце, оскільки вони формують базу для визнання доходів підприємства та визначення фінансових результатів діяльності. Попри спільну економічну природу як об'єктів операційної діяльності, роботи та послуги суттєво відрізняються характеристиками результату: роботи мають матеріалізований кінцевий продукт, тоді як послуги формують нематеріальний корисний ефект. Це зумовлює різні підходи до

трактування моменту їх реалізації в обліку. Аналіз визначень, поданих провідними українськими науковцями, дає змогу систематизувати підходи до розуміння сутності цих категорій і виявити ключові акценти, які впливають на організацію обліку, документування та визнання доходів (табл 1.1).

Таблиця 1.1

Теоретичні підходи до розкриття сутності реалізації робіт і послуг у системі бухгалтерського обліку

Автор	Визначення
Наукові підходи до визначення сутності реалізації послуг	
Бенько В. [4]	Реалізація послуг трактується як передання результату діяльності виконавця замовникові, що підтверджується первинним документом та створює підстави для визнання доходу. Момент реалізації збігається з моментом фактичного виконання послуги.
Міщенко К. [36]	Реалізація послуг – це завершена операція з надання нематеріального результату, який споживається в момент виконання. Дохід визнається після підтвердження факту надання послуг шляхом підписання акта.
Пилипенко Л. [46]	Реалізація послуг визначається як процес задоволення зобов'язання перед клієнтом шляхом передання результату послуги, при цьому дохід визнається у міру її виконання відповідно до МСФЗ 15.
Коршикова Р. С., Небильцова О. В. [23]	Реалізація послуг – це господарська операція, у результаті якої виконавець передає замовнику корисний ефект від послуги, що стає підставою для виникнення доходу. Послуга вважається реалізованою після її повного виконання і прийняття замовником.
Круковська А. [26]	Реалізація послуг пов'язана з моментом їх виконання та підтвердженням первинними документами. Оскільки послуги не створюють матеріального продукту, їх реалізація збігається з моментом надання, що визначає дату визнання доходу.
Наукові підходи до визначення сутності реалізації робіт	
Міщенко К. [36]	У розділі про облік підрядних робіт автор розглядає момент реалізації робіт як передачу замовнику матеріального результату за актом виконаних робіт.
Крупка Я. Д. [27]	Дає трактування виконання та реалізації робіт у контексті формування собівартості та доходів від підряду.
Коршикова Р. С., Небильцова О. В. [23]	Розглядає реалізацію робіт через виконання зобов'язання відповідно до МСФЗ 15.
Мельник Т., Кошолуп Я. [35]	Описує реалізацію підрядних робіт як господарську операцію, що завершується переданням створеного результату замовнику.
Усікова О. М. [63]	Подає економічну суть виконання та реалізації підрядних робіт у контексті договорів підряду.

Порівняння наукових підходів свідчить, що реалізація робіт і послуг базується на спільних принципах відображення доходів, проте має відмінності, зумовлені природою результату діяльності. Науковці одностайно підкреслюють,

що реалізація послуг пов'язана з переданням нематеріального корисного ефекту у момент фактичного виконання, тоді як реалізація робіт відбувається через передачу матеріалізованого результату за актом приймання. Визнання доходу в обох випадках узгоджується з вимогами НП(С)БО та МСФЗ щодо виконання зобов'язань перед замовником. Узагальнення представлених визначень дозволяє чіткіше структурувати методичні підходи до обліку робіт і послуг, підвищує аналітичну точність та забезпечує методичне підґрунтя для формування фінансової звітності.

Відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід», доходом визнається збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу підприємства за умови, що сума доходу може бути достовірно визначена [44]. У сфері робіт та послуг це означає, що дохід відображається лише після фактичного виконання зобов'язання перед замовником, підтвердженого первинними документами: актами виконаних робіт, актами наданих послуг, договорами підряду, рахунками-фактурами тощо. Зазначені документи засвідчують завершення робіт, прийняття результату замовником і правомірність виникнення доходу. Таким чином, доходи від реалізації робіт і послуг є економічною категорією, що характеризує процес відшкодування витрат і створення доданої вартості через виконання підприємством зобов'язань перед споживачами. Їх обсяг визначає фінансову стійкість, конкурентоспроможність і здатність підприємства забезпечувати розвиток у майбутніх періодах.

Визнання доходу є одним із ключових етапів бухгалтерського обліку операцій з реалізації продукції, оскільки саме воно визначає момент відображення економічних вигод у фінансовій звітності підприємства [10].

Для достовірного формування показників доходу необхідно дотримуватися певних умов, передбачених національними стандартами бухгалтерського обліку, а також практично підтвердити факт передачі права власності, управління й контролю над активом.

Доходи від реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг є основним джерелом формування фінансових результатів підприємства та визначальним чинником оцінки його економічної ефективності.

Різноманітність видів діяльності зумовлює необхідність класифікації доходів за економічним змістом, що дозволяє систематизувати підходи до їх оцінювання, відображення у бухгалтерському обліку та аналізу.

Розмежування доходів за ознакою матеріалізованого або нематеріального результату, а також за способом їх формування дає змогу чітко визначити особливості обліку кожного виду та забезпечити відповідність облікової інформації вимогам НП(С)БО та МСФЗ (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікаційні підходи до визначення доходів від продукції, робіт і послуг

Класифікація доходів від продукції, робіт і послуг		
За економічним змістом:		
дохід від реалізації готової продукції – виручка від продажу матеріально завершених результатів виробництва.	дохід від виконання робіт – результат виконання підрядних робіт, що мають матеріалізовану форму та передаються замовникові за актом.	дохід від надання послуг – надходження від передачі замовнику нематеріального корисного ефекту, що споживається в процесі надання.

Класифікація доходів від продукції, робіт і послуг за економічним змістом дозволяє комплексно охарактеризувати джерела формування виручки підприємства та відобразити специфіку операційної діяльності [49].

Дохід від реалізації продукції має матеріальну природу, що пов'язана з переданням готового результату виробництва; дохід від виконання робіт відображає створення або зміну матеріального об'єкта; дохід від послуг характеризується нематеріальним корисним ефектом, який споживається у процесі його надання. Така систематизація забезпечує ясність в облікових процедурах, сприяє точності визначення фінансового результату та підвищує аналітичну цінність облікової інформації для управлінських рішень [59].

Різноманітність сучасних видів робіт і послуг, від виробничих та технічних до консультаційних, інформаційних і соціальних, зумовлює необхідність їх

групування за економічними, організаційними та правовими ознаками. Такий підхід дає змогу розмежувати операції за характером результату, способом надання, тривалістю виконання, формою ціноутворення та рівнем стандартизації (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація робіт і послуг за основними ознаками

Класифікаційна ознака	Види робіт і послуг	Характеристика
1. За функціональним призначенням	виробничі; транспортні; консультаційні; освітні; медичні; сервісні; фінансові	Відображають напрям господарської діяльності та сутність результату, що створюється виконавцем у процесі виконання робіт або надання послуг.
2. За результатом виконання	роботи матеріалізованим результатом; послуги з нематеріальним результатом	Роботи створюють відчутний об'єкт або зміну стану матеріального ресурсу; послуги формують корисний ефект без матеріального вираження.
3. За способом надання	на місці виконавця; на місці замовника; дистанційні; змішані	Визначають просторову організацію процесу надання послуг та виконання робіт і впливають на технологію їх здійснення та документування.
4. За тривалістю виконання	короткострокові; довгострокові; поетапні	Характеризують часові параметри процесу: від одноразових операцій до тривалих проєктів, що охоплюють декілька періодів і потребують проміжного контролю.
5. За участю у господарському процесі	основні; допоміжні; супутні	Основні пов'язані з профільною діяльністю підприємства; допоміжні забезпечують її функціонування; супутні виконуються паралельно до основної діяльності.
6. За способом формування вартості	фіксована ціна; погодинна ставка; ціна за обсяг; динамічна ціна	Характеризують порядок визначення вартості робіт або послуг, залежність ціни від параметрів операції, тривалості чи ринкових умов.
7. За правовим оформленням	за договором підяду; за договором про надання послуг; змішані договори	Визначають правову природу зобов'язань, вимоги до первинної документації та порядок приймання результатів робіт і послуг.
8. За джерелом фінансування	комерційні; бюджетні; грантові; соціальні	Вказують на походження коштів, що впливає на порядок розрахунків, цінову політику та вимоги до звітності.
9. За рівнем стандартизації	стандартизовані; індивідуальні; комплексні	Стандартизовані регламентовані нормативами; індивідуальні виконуються відповідно до запиту; комплексні включають сукупність різних видів робіт і послуг у єдиному проєкті.

Упорядкована класифікація є передумовою ефективного планування, калькулювання собівартості, контролю виконання, а також визначення обсягу доходів та витрат, пов'язаних з реалізацією робіт і послуг.

Класифікація робіт і послуг забезпечує структуроване розуміння їх сутності, ролі та специфіки у господарській діяльності підприємства. Виділення робіт і послуг за ключовими ознаками дозволяє точніше ідентифікувати особливості їх виконання, формування вартості та документального оформлення. Це сприяє об'єктивному відображенню операцій у бухгалтерському обліку, правильному визначенню податкових наслідків та прийняттю управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності [64]. Отже, класифікація є не лише методичним інструментом, а й важливим елементом організації облікового процесу та інформаційного забезпечення управління.

Дохід є фундаментальною економічною категорією, що відображає результат діяльності підприємства та має критично важливе значення для всіх аспектів його функціонування, планування та розвитку. Тому визнання доходу від реалізації робіт і послуг має специфічні особливості, пов'язані з матеріальною або нематеріальною природою отриманого результату та необхідністю документального підтвердження факту виконання зобов'язань [36]. На відміну від продажу продукції, де ключовим є перехід права власності, у сфері робіт і послуг визначальним є момент передання результату замовникові, що засвідчується первинними документами. Визнання доходу дає змогу оцінити ефективність витрат і ціноутворення. У табл. 1.4 систематизовано основні умови визнання доходу та практичні дії, що підтверджують його виникнення в обліку.

Умови та практичні дії щодо визнання доходу від робіт і послуг формують методологічну основу відображення операцій у бухгалтерському обліку. Належне документування, достовірна оцінка обсягу робіт і послуг та правильне визначення моменту передання результату забезпечують коректність формування доходів, відповідність обліку стандартам та достовірність фінансової звітності підприємства.

Таблиця 1.4

Умови та практичні дії щодо визнання доходу від робіт і послуг

Умови визнання доходу від робіт і послуг (мають виконуватися одночасно)	
Умови за НП(С)БО 15 та МСФЗ 15	Сутність у контексті робіт і послуг
Результат робіт чи послуг передано замовникові	Для робіт – передання матеріалізованого результату (об'єкта, етапу робіт) за актом. Для послуг – передання нематеріального корисного ефекту.
Виконавець не здійснює подальший контроль за переданим результатом	Після підписання акта виконавець не має зобов'язань щодо управління результатом, окрім передбаченого договором гарантійного обслуговування.
Сума доходу може бути достовірно визначена	Вартість робіт чи послуг визначена договором, кошторисом або погоджена сторонами у первинних документах.
Існує впевненість у надходженні економічних вигод	Замовник прийняв роботи/послуги, відсутні спірні питання, забезпечена платоспроможність або наявність підтвердження оплати.
Витрати, пов'язані з виконанням робіт/послуг, можуть бути достовірно визначені	Є можливість визначити фактичні витрати та собівартість робіт/послуг (матеріали, зарплата, накладні витрати).
Практичні дії, що засвідчують визнання доходу від робіт і послуг	
Практична дія	Зміст господарської операції
Підписання акта виконаних робіт / акта наданих послуг	Основний документ, що підтверджує факт завершення робіт чи надання послуг та передачу результату замовникові.
Фіксація операції у первинних документах	Відображення обсягу та вартості робіт/послуг у первинних документах (актах, рахунках, накладних).
Підтвердження приймання результату замовником	Замовник підтвердив відповідність виконаних робіт/послуг умовам договору, відсутність претензій.
Відсутність розбіжностей за обсягом та вартістю	Показники акта відповідають договірним умовам: переліку робіт, їх кількості, вартості та строкам.
Підтвердження здійснення або гарантії здійснення оплати	Отримання авансу, підтвердження платоспроможності, часткова або повна оплата робіт/послуг.
Для довгострокових робіт – підписання проміжних актів	Дає підстави для поетапного визнання доходу згідно з методом ступеня завершеності.

У бухгалтерському обліку важливим є правильне визначення моменту визнання доходу. Для реалізації продукції чи товарів цей момент пов'язаний із передачею покупцеві ризиків і вигод щодо активу.

Для робіт і послуг – з оцінкою ступеня завершеності операції або фактом підписання акта виконаних робіт [44]. Така диференціація забезпечує достовірне відображення доходів у фінансовій звітності та узгоджує вимоги

бухгалтерського і податкового обліку з урахуванням правила «першої події» для ПДВ (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Особливості визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг

Реалізація продукції, товарів	Реалізація робіт, послуг
Дата визнання доходу:	
базується на передачі ризиків та вигід від володіння активами	базується на оцінці ступеня завершеності операції на дату балансу та оцінки її достовірності
Фокус:	
дата визнання доходу (Кт 701, 702)	обґрунтованість часткового визнання доходів та витрат (Кт 703)
Податкові зобов'язання з ПДВ:	
визначаються за правилом першої події (по оплаті чи по даті відвантаження)	визначаються за правилом першої події (по оплаті чи по даті оформлення документу (акту)

Визнання доходів у бухгалтерському обліку неможливе без оцінки ступеня достовірності визначення результатів господарської операції. НП(С)БО 15 «Дохід» встановлює чіткі критерії, за допомогою яких визначається, чи може підприємство відобразити дохід у звітному періоді, або ж таке визнання має бути відкладено до моменту появи достатніх підтверджень економічних вигод [44].

Важливість цього підходу зумовлена необхідністю уникнення викривлень фінансової звітності, оскільки передчасне або необґрунтоване визнання доходів призводить до завищення фінансових результатів та порушення принципів обачності й правдивості інформації.

У практичній діяльності підприємства можуть стикатися з різними ситуаціями - від повної визначеності результату до умовної ймовірності відшкодування витрат або повної невизначеності.

Саме тому стандарт передбачає диференційований підхід, який дозволяє відобразити лише ті доходи, достовірність яких підтверджена фактичними обставинами та документальними доказами. Узагальнення умов визнання доходів залежно від рівня їх достовірності наведено у табл. 1.6.

Таблиця 1.6

**Визнання доходу залежно від рівня достовірності його визначення
згідно з НП(С)БО 15 «Дохід»**

Критерій	Зміст ситуації	Порядок визнання доходу	Норма НП(С)БО 15
1. Достовірне визнання можливе	Існує впевненість у збільшенні економічних вигод підприємства; сума доходу може бути достовірно оцінена; витрати, пов'язані з операцією, можуть бути точно визначені.	Дохід визнається у періоді здійснення операції - за фактом відвантаження товарів, виконання робіт чи надання послуг.	п. 10
2. Достовірне визнання неможливе, але існує ймовірність відшкодування витрат	Результат операції не може бути достовірно оцінений, однак існує висока ймовірність, що понесені витрати будуть відшкодовані замовником або покупцем.	Дохід визнається у сумі витрат, які, ймовірно, будуть відшкодовані. Прибуток не визнається до моменту появи достовірності результату.	п. 13
3. Достовірне визнання доходу та відшкодування витрат неможливе	Відсутня впевненість у результатах операції, а понесені витрати, найімовірніше, не будуть відшкодовані.	Дохід не визнається. Витрати визнаються як збитки звітного періоду, у якому вони були здійснені.	п. 14

Такий підхід до визнання доходу гарантує, що у звітності відображаються лише реальні та підтверджені економічні вигоди. Це мінімізує ризик завищення фінансових результатів і забезпечує прозорість інформації для користувачів фінансової звітності.

Приклади: якщо товар відвантажено й підписано накладну - дохід визнається у день передачі товару; якщо послугу надано й підписано акт виконаних робіт - дохід визнається у день підписання акта; якщо договір передбачає попередню оплату, дохід визнається не в момент отримання авансу, а після виконання зобов'язання - передачі товару або виконання послуги.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції.

Результат операції з надання послуг може бути достовірно оцінений за наявності наведених умов (рис. 1.1)

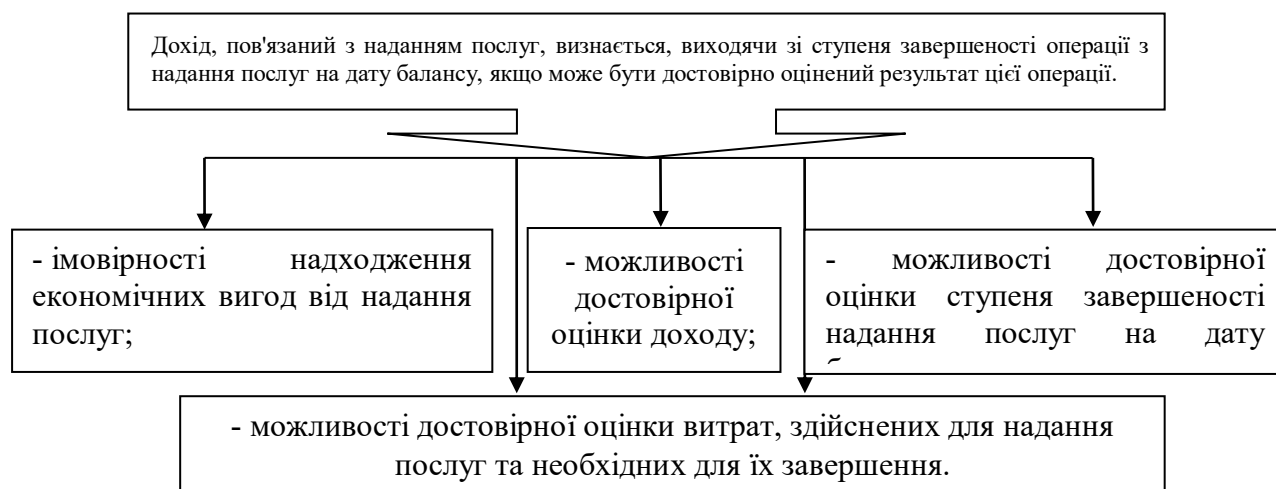

Рис. 1.1. Визнання доходу, пов'язаного з наданням послуг

Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг проводиться (табл. 1.7):

- вивченням виконаної роботи;
- визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- визначенням питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат [44].

Таблиця 1.7

Визначення ступеня завершеності

Метод визначення ступеня завершеності	Приклад
Вивчення виконаної роботи	База – загальна кількість кілометрів, обсяг / маса вантажу, визначена у послугі. На дату балансу визначаються фізичні одиниці виконаного перевезення. Дохід = вартість фіз.одиниць х кількість фіз.одиниць
Визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані	База – загальний обсяг послуги з перевезення (100 %). На дату балансу визначається відсоток виконання, можливо із переведенням із фізичних одиниць (км, т/км, інш.) Дохід = загальна вартість замовлення х відсоток виконання
Визначенням питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат.	База – загальна собівартість послуги з перевезення. На дату балансу визначається відсоток понесених витрат у загальному обсягу планових витрат Дохід = загальна вартість замовлення х відсоток понесених витрат

Сума витрат, здійснених на певну дату, включає тільки ті витрати, які відображають обсяг наданих послуг на цю саму дату.

Процес визнання доходів від реалізації робіт і послуг супроводжується низкою ризиків, що можуть спричинити викривлення фінансових показників підприємства, порушення принципу обачності та недостовірність звітності. На відміну від реалізації продукції, де момент переходу права власності є відносно чітким, у сфері робіт і послуг дата та обсяг визнання доходу значною мірою залежать від якості первинних документів, оцінки ступеня завершеності та економічних умов договору [36]. Наявність ризиків зумовлює необхідність їх ідентифікації, оцінки та належного контролю з боку бухгалтерії та управлінського персоналу підприємства. Узагальнення ключових ризиків подано в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Основні ризики визнання доходів від реалізації робіт і послуг

Група ризиків	Суть ризику	Потенційні наслідки
1. Ризики документального оформлення	Неправильне або несвочасне оформлення актів виконаних робіт / послуг; невідповідність між договором і первинними документами.	Завищення або заниження доходів; відмова замовника від оплати; претензійна робота; порушення податкового обліку.
2. Ризики оцінки ступеня завершеності	Помилки у визначенні відсотка виконання робіт; суб'єктивність оцінок; відсутність фактичних даних.	Викривлення доходів у проміжних періодах; неправильне формування фінансових результатів; ризик аудиторських зауважень.
3. Ризики достовірності оцінки доходу	Невизначеність ціни договору; змінні елементи (бонуси, штрафи, знижки); зміни вартості ресурсів.	Недооцінка або переоцінка доходу; помилкова оцінка прибутковості контрактів; спотворення аналітики.
4. Ризики не платежів та кредитного ризику	Замовник може відмовитися від оплати або затримати її; низька платоспроможність контрагента.	Списання дебіторської заборгованості; збитки; порушення ліквідності підприємства.
5. Ризики порушення принципу нарахування	Визнання доходу на дату оплати, а не на дату фактичного виконання зобов'язань.	Невідповідність стандартам обліку; суттєві викривлення у фінансовій звітності; помилки у податкових зобов'язаннях.
6. Податкові ризики (ПДВ і податок на прибуток)	Неправильне визначення дати виникнення ПДВ; відсутність або помилки у податкових накладних.	Штрафні санкції; ризик податкових спорів; заниження чи завищення податкового навантаження.
7. Ризики інтерпретації умов договору	Нечіткі або різночитанні формулювання щодо обсягу, строків та порядку приймання робіт.	Судові спори; неможливість підтвердити дохід; додаткові витрати підприємства.

Ідентифікація та мінімізація ризиків, пов'язаних із визнанням доходу від робіт і послуг, є важливою складовою забезпечення достовірності фінансової звітності та ефективності управління підприємством. Наявність чітких договорів, належне документування виконаних робіт, коректна оцінка ступеня завершеності та контроль за дебіторською заборгованістю знижують імовірність виникнення помилок і забезпечують відповідність облікових процедур вимогам НП(С)БО 15 і МСФЗ 15. Системний підхід до управління ризиками дозволяє підприємству забезпечити стабільність фінансових потоків, підвищує якість управлінських рішень і сприяє зміцненню економічної стійкості [23].

Принцип нарахування передбачає, що господарські операції відображаються у тому періоді, коли відбулося виконання зобов'язання, а не коли надійшли кошти. Тому отримання передоплати не є підставою для визнання доходу – він виникає тільки після передачі товарів, виконання робіт чи надання послуг. Такий підхід забезпечує об'єктивність показників прибутковості та достовірність фінансової звітності (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Економічна сутність визнання доходу відповідно до принципу нарахування

Отримання грошей (оплата) $\neq$ Визнання доходу. Дохід відображається тоді, коли робота виконана або товар передано, навіть якщо гроші ще не надійшли.		
Дохід - це показник результативності діяльності підприємства	Його визнання залежить не від часу оплати, а від моменту переходу права власності або завершення надання послуги	На основі правильно визначеного доходу розраховується прибуток підприємства і формується фінансова звітність.

Оцінка доходу є невід'ємним елементом його визнання, оскільки саме вона забезпечує достовірність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Коректне визначення суми доходу впливає на формування фінансових результатів, розрахунок податкових зобов'язань та аналітичну цінність економічної інформації для користувачів. З огляду на різноманітність видів діяльності підприємства, операційні умови та

специфіку договорів, питання оцінки доходів потребує детального теоретичного обґрунтування та чіткого нормативного регулювання [8].

У міжнародній практиці порядок визнання доходів регламентується МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», який запроваджує п'яти етапну модель формування доходу та ґрунтується на концепції передачі контролю над товаром чи послугою. На відміну від НП(С)БО 15, що акцентує увагу на передачі ризиків і вигод, МСФЗ 15 визначає дохід у момент отримання клієнтом контролю над результатом господарської операції [30].

Така модель передбачає послідовне проходження етапів: ідентифікації договору з клієнтом, визначення зобов'язань щодо його виконання, встановлення ціни операції, розподілу цієї ціни між зобов'язаннями та визнання доходу у міру виконання зобов'язання.

У межах стандарту контроль може переходити до клієнта як у певний момент часу, так і протягом періоду, що характерно для довготривалих або поетапних послуг, зокрема будівництва, аутсорсингу чи консалтингу. На відміну від національного підходу, МСФЗ 15 детально регламентує питання змінної компенсації, що охоплює знижки, бонуси, премії та штрафи, які впливають на оцінку доходу.

Важливим є також те, що за наявності багатокomпонентного договору стандарт вимагає окремого визначення та обліку кожного зобов'язання щодо виконання, що забезпечує точніше відображення економічної сутності операцій. Крім того, МСФЗ 15 значно розширює вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності, передбачаючи подання якісних і кількісних характеристик доходів та пов'язаних зобов'язань.

Застосування цього стандарту дозволяє підприємствам більш об'єктивно оцінювати виконання договорів із клієнтами, підвищує порівнюваність фінансових показників та сприяє інтеграції українських суб'єктів господарювання у міжнародний економічний простір.

Отже, доходи від реалізації робіт і послуг становлять ключовий елемент

фінансово-господарської діяльності підприємства, визначаючи результативність його операцій та формуючи основу фінансових показників. Їх економічна сутність, умови визнання та порядок оцінки регламентуються НП(С)БО 15, що забезпечує достовірне та своєчасне відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку. Правильне документальне підтвердження, дотримання принципу нарахування та чітка класифікація доходів сприяють підвищенню аналітичності фінансової інформації, об'єктивності визначення фінансових результатів і зміцненню фінансової стійкості підприємства.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Питання визнання, оцінки та облікового відображення доходів від реалізації робіт і послуг перебуває у центрі уваги сучасних дослідників у контексті гармонізації НП(С)БО 15 та МСФЗ 15. Значний внесок у розвиток теоретико-методичних засад здійснили українські науковці, які аналізують як нормативне забезпечення, так і практичні аспекти формування доходів підприємств.

Коршикова Р. В. та Небильцова О. В. у своїх працях акцентують на сутнісних змінах підходів до визнання доходів після впровадження МСФЗ 15 та детально висвітлюють п'ятиетапну модель визнання доходу. Авторки демонструють відмінності між ризиково-вигіднісною концепцією IAS 18 та сучасною моделлю контролю, показують складності ідентифікації зобов'язань щодо виконання та оцінки змінної компенсації, а також наголошують на потребі адаптації національних стандартів до вимог МСФЗ [23].

Актуальні питання обліку послуг у контексті нестабільного середовища розкриває Бенько В. Г. У публікаціях автора проаналізовано вплив договірних умов на момент виникнення доходів, порядок застосування субрахунків 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» та 903 «Собівартість реалізованих робіт

і послуг», особливості визначення ступеня завершеності робіт та ризику довгострокових контрактів. Науковець пропонує вдосконалення аналітичного обліку доходів за договорами [4].

Проблеми галузевої специфіки доходів від послуг аналізує Пилипенко Л. М., зокрема у сфері прокату майна як особливого виду сервісних послуг. Авторка розглядає первісне визнання доходів, оцінку активів прокату, калькулювання собівартості та відображення виручки у фінансовій звітності, демонструючи практичне застосування методології обліку доходів у сервісній діяльності [46].

З методологічних позицій оцінювання та достовірності формування доходів важливими є дослідження Бурлан С. М., яка пропонує економіко-аналітичні моделі оцінювання та прогнозування доходів підприємства, включаючи факторні підходи та моделі кореляційно-регресійного аналізу. Вони дозволяють підвищити надійність облікових оцінок і перевірити їх відповідність економічній реальності [8].

Суттєвий внесок у визначення проблем і помилок в обліку доходів робіт і послуг зроблено у працях Мельник Т. М., яка аналізує типові ризики неправильного визначення дати визнання доходу, помилки в первинних документах, недоліки класифікації операцій та недосконалість облікової політики підприємств щодо відображення виручки. Авторка підкреслює важливість стандартизації процедур документування та контролю для підвищення достовірності доходів [35].

Узагальнюючи результати наявних досліджень, можна виокремити три провідні напрями наукових розробок у сфері визнання доходів від робіт і послуг:

- гармонізація національної практики з МСФЗ 15, адаптація підприємств до моделі передачі контролю та ідентифікації зобов'язань щодо виконання;
- удосконалення організації аналітичного обліку доходів, включаючи процедури обліку за договорами, контроль виконання зобов'язань і калькулювання собівартості послуг;

- розвиток інструментарію оцінювання та верифікації доходів, що підвищує достовірність фінансової звітності та обґрунтованість управлінських рішень.

Разом з тим, попри значний масив наукових напрацювань, окремі аспекти методології визнання доходів залишаються недостатньо вирішеними. Передусім це стосується визначення ступеня завершеності послуг за складними та довгостроковими договорами, для яких на практиці все ще існують труднощі з вибором адекватних підходів оцінювання прогресу виконання зобов'язань. Дедалі більшої актуальності набувають питання автоматизації процедур визнання доходів у цифрових системах обліку, інтеграції правил МСФЗ 15 у програмні продукти, а також удосконалення методик визначення та обліку змінної компенсації, що охоплює бонуси, штрафи, премії, знижки й інші елементи договірної ціни. Недостатньо опрацьованими залишаються й підходи до розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності відповідно до сучасних міжнародних вимог, зокрема щодо ідентифікації виконуваних зобов'язань і деталізації структури доходів.

Узагальнення наукових підходів до обліку доходів від реалізації робіт і послуг дає змогу виокремити ключові напрями розвитку методології їх визнання, оцінки та аналітичного забезпечення. Основні наукові результати та напрями розвитку обліку доходів систематизовано в табл. 1.10.

Таблиця 1.10

**Наукові підходи до визнання та обліку доходів від робіт і послуг у
працях сучасних українських дослідників**

Автор	Зміст дослідження	Суть наукового внеску	Аспект обліку доходів, на який впливає дослідження
1	2	3	4
Коршикова Р.	Аналіз імплементації МСФЗ 15 у практику українських підприємств	Обґрунтування п'яти етапної моделі МСФЗ 15, порівняння з IAS 18; наголошено на потребі адаптації НП(С)БО до міжнародних вимог	Визнання доходу на основі контролю, ідентифікація зобов'язань, змінна компенсація

Продовж. табл. 1.10

1	2	3	4
Небильцова О.	Застосування МСФЗ 15 у розкритті доходів підприємств	Аналіз проблем ідентифікації виконуваних зобов'язань та оцінки трансакційної ціни; рекомендації щодо гармонізації стандартів	Оцінка доходу, визначення моменту визнання, розкриття інформації
Бенько В.	Облік доходів від надання послуг в умовах нестабільності	Розкрито порядок застосування субрахунків 703 та 903, ризики довгострокових контрактів і визначення ступеня завершеності	Методика аналітичного обліку, визнання доходів за договорами
Пилипенко Л.	Облік доходів від прокату як виду послуг	Галузевий підхід до сервісних доходів: первісне визнання, оцінка активів прокату, калькулювання собівартості	Специфіка оцінки доходів і витрат у сфері прокату, документальне забезпечення
Бурлан С.	Моделі оцінювання доходів підприємств	Факторні, регресійні та аналітичні моделі для оцінки й прогнозування доходів; інструменти перевірки достовірності	Оцінювання доходів, аналітична верифікація облікових оцінок
Мельник Т.	Проблеми визнання доходів у бухгалтерському обліку	Виявлення типових помилок: неправильне визначення моменту визнання, дефекти первинних документів, порушення класифікації	Облікова політика, документування, внутрішній контроль доходів

Аналіз сучасних публікацій українських дослідників демонструє, що науковий дискурс охоплює питання гармонізації національного регулювання з МСФЗ 15, розроблення інструментів аналітичного обліку за договорами, удосконалення методик калькулювання собівартості послуг, застосування економіко-аналітичних моделей оцінювання доходів, а також вдосконалення процедур внутрішнього контролю та документального забезпечення. Ці підходи формують теоретичну та практичну основу для підвищення достовірності відображення доходів у фінансовій звітності підприємств. Таким чином, праці сучасних науковців свідчать про багатовекторний характер досліджень у сфері обліку доходів від робіт і послуг, що охоплюють проблеми гармонізації національних стандартів з МСФЗ, удосконалення аналітичного обліку та застосування інструментів оцінювання для забезпечення достовірності

фінансових результатів. Систематизація наукових підходів дозволяє визначити актуальні напрямки подальших досліджень і формує методологічне підґрунтя для вдосконалення облікової практики підприємств.

Облік операцій з виконання робіт і надання послуг має низку суттєвих відмінностей, що зумовлені економічною природою результату, характером взаємовідносин між замовником і виконавцем та специфікою документального оформлення. Роботи, як правило, пов'язані зі створенням матеріалізованого результату, що передається замовнику, тоді як послуги формують нематеріальний корисний ефект, який споживається у процесі їх надання. Це безпосередньо впливає на момент визнання доходів, порядок формування собівартості, організацію аналітичного обліку та податкові наслідки операцій. Порівняння обліку робіт і послуг дає змогу систематизувати методичні підходи та визначити ключові аспекти, що забезпечують достовірність фінансової інформації та ефективність управлінських рішень.

Таблиця 1.11

Порівняння обліку робіт і послуг

Критерій порівняння	Облік робіт	Облік послуг
1	2	3
Економічна сутність	Матеріалізований результат діяльності (створення, зміна стану або поліпшення об'єкта).	Нематеріальний корисний ефект, який споживається під час надання послуги.
Правове регулювання	Договір підряду (ЦКУ, гл. 61).	Договір про надання послуг (ЦКУ, гл. 63).
Документ, що підтверджує завершення	Акт виконаних робіт із зазначенням обсягу, якості та вартості.	Акт наданих послуг із підтвердженням факту передачі корисного ефекту.
Момент визнання доходу	У момент передачі матеріального результату замовнику; для довгострокових робіт можливе поетапне визнання.	У процесі надання послуги або після її завершення, якщо результат може бути достовірно оцінений.
Особливості оцінки доходу	Доходи визначаються за договірною вартістю виконаних робіт з урахуванням етапів виконання.	Доходи визнаються пропорційно обсягу наданих послуг або в момент повного завершення.
Формування собівартості	Включає матеріали, оплату праці, використання техніки, накладні витрати.	Переважно складається з витрат на оплату праці, сервісних витрат та адміністративних накладних.

Продовж. табл. 1.11

1	2	3
Використовувані рахунки	703 - дохід; 903 - собівартість виконаних робіт; 23, 15 - у разі будівництва; 36 - розрахунки.	703 - дохід; 903 - собівартість; 23 - витрати на виробництво послуг; 36 - розрахунки.
Особливості ПДВ	Податкові зобов'язання - за першою подією: оплата або акт робіт.	Аналогічно: за першою подією згідно з п. 187.1 ПКУ.
Аналітичний облік	За об'єктами робіт, договорами, етапами виконання, замовниками.	За видами послуг, замовниками, періодами надання, обсягами виконання.
Незавершене виробництво	Може бути значним (особливо у будівництві та проєктних роботах).	Здебільшого відсутнє або мінімальне, оскільки послуги надаються протягом короткого часу.
Фінансовий результат	Залежить від обсягу виконаних робіт і структури витрат на виробництво.	Формується відповідно до обсягу наданих послуг та використання трудових ресурсів.

Порівняльний аналіз обліку робіт і послуг засвідчує, що їх облікове відображення базується на спільних принципах бухгалтерського обліку, проте має істотні відмінності, пов'язані з матеріальною або нематеріальною природою результату діяльності. Реалізація робіт потребує фіксації матеріалізованого результату та поетапного контролю, тоді як реалізація послуг орієнтована на передачу корисного ефекту й може відбуватися в процесі надання. Відмінності у характері доходів, формуванні собівартості, документуванні та аналітичному обліку визначають необхідність чіткого розмежування цих операцій у фінансовій звітності. Таким чином, належна організація обліку робіт і послуг сприяє підвищенню прозорості господарських процесів, точності планування та обґрунтованості податкових і управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2.

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю (далі – Підприємство) зареєстроване у встановленому законодавством порядку та здійснює господарську діяльність відповідно до чинного законодавства України, власного Статуту та облікової політики, затвердженої керівником Підприємства. Суб'єкт господарювання функціонує на загальній системі оподаткування та є платником податку на додану вартість. Підприємство зареєстроване та здійснює свою діяльність на території України, а його місцезнаходження визначено відповідно до відомостей, зазначених у державних реєстрах та установчих документах.

Керівництво Підприємством здійснює директор, який відповідно до наданих йому повноважень забезпечує організацію поточної господарської діяльності, представляє інтереси суб'єкта господарювання та відповідає за реалізацію прийнятих управлінських рішень. Засновниками Підприємства є фізичні особи, частки яких сформували статутний капітал товариства у визначених установчими документами пропорціях. Кінцевими бенефіціарними власниками виступають особи, які здійснюють вирішальний вплив на діяльність Підприємства, беруть участь у формуванні управлінських рішень та визначенні основних напрямів його стратегічного розвитку.

Основним видом діяльності товариства є неспеціалізована оптова торгівля. Поряд із цим підприємство здійснює низку суміжних напрямів господарювання, серед яких - оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням, ремонт і технічне обслуговування промислових машин, торгівля автомобілями, автозапчастинами та будівельними матеріалами, а також вантажні

перевезення, надання транспортно-логістичних послуг, оренда транспортних засобів, ремонт електричного устаткування та торгівля різноманітними товарами виробничо-технічного і побутового призначення.

Завдяки поєднанню торговельної, транспортної та сервісної діяльності підприємство забезпечує диверсифікацію джерел доходів, що підвищує його фінансову стійкість, конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до змін ринкового середовища. Така багатовекторність діяльності створює основу для стабільного розвитку та підвищення ефективності використання ресурсів, що має позитивний вплив на фінансово-економічні результати господарювання Підприємства.

Аналіз динаміки основних показників діяльності Підприємства за 2022 – 2024 рр. засвідчує позитивні тенденції у розвитку підприємства, що свідчить про зростання ефективності його господарювання та зміцнення фінансової стабільності.

За досліджуваний період обсяги доходів від реалізації робіт і послуг зросли з 11,1 млн грн у 2022 році до 12,4 млн грн у 2024 році, або на 11,6 %. Така динаміка пояснюється підвищенням попиту на ремонтно-сервісні послуги, розширенням кола клієнтів і вдосконаленням логістичної структури підприємства. Водночас чистий прибуток збільшився з 969,9 тис. грн до 987,8 тис. грн, що свідчить про стабільність прибутковості та раціональне управління витратами.

Вартість активів підприємства у 2024 році становила 6,8 млн грн, що на 14,9 % більше порівняно з 2022 роком. Зростання активів є результатом оновлення основних засобів, розширення складських потужностей і підвищення оборотності оборотних активів. Водночас відбулося суттєве скорочення зобов'язань - з 2,1 млн грн до 0,7 млн грн (зменшення на 66,3 %), що свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства, зменшення боргового навантаження та посилення ділової репутації.

Кадровий потенціал підприємства залишається стабільним: чисельність

працівників протягом 2022 – 2024 рр. коливалася від 4 до 6 осіб, що є типовим для підприємств малого бізнесу зі змінною сезонною активністю. Така структура персоналу забезпечує гнучкість у використанні трудових ресурсів та оптимізацію витрат на оплату праці.

У 2025 році Підприємство продовжує демонструвати стійку позитивну динаміку: за результатами I кварталу отримано дохід 2,725 млн грн та чистий прибуток 303,8 тис. грн, що підтверджує ефективність обраної бізнес-моделі, стабільність попиту на послуги й належний рівень управління фінансовими ресурсами. Сукупність зазначених показників дає підстави стверджувати, що підприємство має добру фінансову перспективу, зберігає платоспроможність і формує основу для подальшого розвитку та інвестиційної привабливості.

Крім стабільних фінансових результатів, Підприємство активно розширює ринки збуту та посилює позиції на ринку завдяки участі в системі публічних закупівель. Підприємство регулярно бере участь у тендерних процедурах, що сприяє диверсифікації клієнтської бази та підвищенню рівня ділової довіри з боку державних і освітніх установ. Серед основних замовників - Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України та ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського».

Загальний обсяг укладених договорів за 2022 – 2025 рр. перевищує 130 тис. грн, що підтверджує стабільність ділових зв'язків і репутацію надійного партнера в сегменті постачання запасних частин та надання сервісних послуг. Важливим кроком у зміцненні ринкових позицій стало реєстрування торговельної марки Farming Parts, яка відображає стратегічний напрям розвитку підприємства, орієнтований на підвищення впізнаваності бренду, розширення асортименту продукції та формування сталих конкурентних переваг у галузі.

Завдяки поєднанню фінансової стабільності, гнучкої виробничо-сервісної структури та орієнтації на інноваційні рішення у сфері технічного обслуговування сільськогосподарської техніки, Підприємства утримує

позитивну динаміку розвитку та демонструє високий рівень адаптивності до ринкових викликів. Забезпечення стабільного розвитку Підприємства значною мірою зумовлене ефективною системою управління, побудованою на чіткій і раціональній організаційній структурі. Структура підприємства відповідає вимогам малого бізнесу, є лінійною за типом і характеризується коротким управлінським циклом, що сприяє оперативному прийняттю рішень і гнучкому реагуванню на зміни зовнішнього середовища.

Керівництво діяльністю товариства здійснює директор, який одночасно виконує функції стратегічного планування, контролю за фінансовими результатами, укладання договорів та координації основних напрямів роботи. У його безпосередньому підпорядкуванні перебувають бухгалтер, менеджер із постачання та продажів, механік-інженер і сервісні працівники, що забезпечують виконання ремонтних, логістичних та обслуговуючих операцій.

Бухгалтерська служба представлена однією посадовою особою, яка веде фінансовий, податковий та управлінський облік, складає звітність і контролює дотримання облікової політики підприємства. Менеджер із постачання відповідає за закупівлю запасних частин, роботу з постачальниками та клієнтами, формування товарних запасів і супровід тендерних угод. Виробничо-сервісний напрям очолює механік-інженер, який організовує ремонтно-технічні роботи, контролює якість обслуговування сільськогосподарської техніки та відповідає за безпеку виконання робіт. Така структура управління забезпечує чіткий розподіл функціональних обов'язків, підвищує рівень відповідальності кожного працівника і створює умови для ефективної взаємодії між підрозділами. Лінійна система підпорядкування дозволяє уникнути дублювання функцій, оптимізувати документообіг та сприяє швидкому прийняттю управлінських рішень.

Узагальнено організаційну структуру управління Підприємства можна подати у вигляді таблиці, що відображає підпорядкованість і взаємозв'язки між основними посадовими особами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Організаційна структура управління

Посада / структурний елемент	Основні функції та обов'язки	Підпорядкованість
Директор	Загальне керівництво діяльністю підприємства, стратегічне планування, укладання договорів, контроль фінансових результатів, затвердження облікової політики, управління персоналом	Засновники
Бухгалтер	Ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку; складання фінансової звітності; контроль первинних документів; взаємодія з податковими органами та контрагентами	Директор
Менеджер із постачання та продажів	Закупівля запчастин, обладнання та матеріалів; пошук постачальників; робота з клієнтами; супровід тендерних угод; ведення обліку запасів і реалізації	Директор
Механік-інженер	Організація та контроль ремонтних і сервісних робіт; технічне обслуговування обладнання; контроль якості виконання робіт; забезпечення безпеки праці	Директор
Сервісні працівники (техніки, слюсарі, водії)	Виконання ремонтних, монтажних, транспортних та допоміжних робіт; участь у технічному обслуговуванні сільськогосподарської техніки	Механік-інженер
Адміністративно-господарський персонал (за потреби)	Організаційне забезпечення діяльності офісу, контроль за використанням матеріальних ресурсів, комунікація з партнерами та клієнтами	Директор

Представлена структура відображає лінійний тип управління, характерний для малих підприємств із чітким підпорядкуванням і мінімальним рівнем управлінських ланок. Такий формат забезпечує ефективну комунікацію між керівництвом і виконавцями, спрощує координацію робіт і сприяє підвищенню відповідальності за кінцеві результати діяльності.

Облікова політика Підприємства сформована відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та внутрішніх розпорядчих документів підприємства, затверджених наказом директора. Політика спрямована на забезпечення достовірного відображення фінансових результатів діяльності, контролю за рухом активів, зобов'язань і власного капіталу, а також на створення єдиної методологічної основи для ведення

бухгалтерського й податкового обліку.

В основу організації облікового процесу покладено принципи послідовності, повного висвітлення, нарахування та відповідності доходів і витрат. Облік здійснюється з використанням сучасних інформаційних технологій, що підвищує його аналітичність і оперативність.

Основні положення облікової політики підприємства передбачають:

1. Програмне забезпечення обліку. Для ведення бухгалтерського та податкового обліку використовується програма BAS Бухгалтерія, яка забезпечує автоматизацію операцій, формування регістрів, звітності та аналітичних розрахунків.

2. Одиниця обліку запасів. Облік запасів ведеться за номенклатурними позиціями, що дозволяє забезпечити точний контроль за їх рухом і зберіганням.

3. Метод оцінки вибуття запасів. Підприємство застосовує метод FIFO (first in – first out), за яким запаси списуються у тій послідовності, в якій вони надходили на склад. Такий підхід відповідає реальним умовам використання матеріальних ресурсів і забезпечує об'єктивність визначення собівартості.

4. Амортизація основних засобів. Нарахування амортизації здійснюється за прямолінійним методом, що передбачає рівномірне списання вартості об'єктів протягом строку їх корисного використання.

5. Облік витрат. Витрати групуються за елементами та статтями калькуляції відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати». Така класифікація дозволяє формувати повну інформацію про структуру витрат та їх вплив на фінансовий результат.

6. Визнання доходів. Доходи від реалізації робіт і послуг визнаються відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» - на дату переходу до замовника ризиків і вигод, пов'язаних із правом власності на результати робіт чи послуг.

7. Податковий облік. Ведеться згідно з вимогами Податкового кодексу України, що забезпечує коректність формування податкових зобов'язань і взаємоузгодженість із даними бухгалтерського обліку.

Облікова політика в частині обліку реалізації робіт і послуг визначає методологічні засади формування доходів та витрат, порядок їх документального оформлення, оцінки та відображення у бухгалтерському обліку. Чітко встановлені правила забезпечують належний рівень достовірності фінансових результатів, дозволяють стандартизувати процедури виконання договорів та гарантують порівнюваність звітності в межах підприємства й у динаміці кількох звітних періодів. Ураховуючи специфіку діяльності кожного суб'єкта господарювання, положення облікової політики повинні ґрунтуватися на вимогах національних стандартів, забезпечуючи водночас їх адаптацію до фактичних виробничих і сервісних процесів.

Таблиця 2.2

Облікова політика підприємства в частині обліку реалізації робіт і послуг

Елемент облікової політики	Можливі альтернативи (методи, варіанти)	Нормативне обґрунтування
Момент визнання доходу	за ступенем завершеності; у момент передачі результату робіт; за фактом підписання акта виконаних робіт; у момент надання послуги	НП(С)БО 15 «Дохід», п. 10–13
Метод визначення ступеня завершеності	метод витрат; метод обсягу виконаних робіт; метод вимірюваних показників; експертна оцінка	НП(С)БО 15, п. 14
Первинні документи	акт виконаних робіт; звіт про надані послуги; наряди, калькуляційні відомості, інші документи залежно від виду діяльності	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», ст. 9
Оцінка доходу	договірна ціна; справедлива вартість; розрахункова величина	НП(С)БО 15, п. 5
Облік витрат, пов'язаних із виконанням робіт і послуг	класифікація витрат на прямі та загальновиробничі; включення адміністративних витрат; облік витрат майбутніх періодів	НП(С)БО 16 «Витрати»
Синтетичний облік доходів	використання рахунку 70 «Доходи від реалізації» та його субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	План рахунків, Інструкція № 291
Облік розрахунків із замовниками	аванси отримані; дебіторська заборгованість; коригування доходу за договорами	НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»
Контроль та внутрішні процедури	узгодження етапів робіт; внутрішній контроль собівартості; аудит виконання договорів	внутрішні регламенти, положення про контроль

Облікова політика щодо реалізації робіт і послуг виконує ключову роль у формуванні інформаційної системи підприємства, оскільки визначає послідовність та методи визнання доходів, оцінки виконаних робіт і документального підтвердження господарських операцій. Її положення повинні бути логічно узгодженими, нормативно обґрунтованими та адаптованими до економічних умов функціонування підприємства. Правильно сформована політика забезпечує достовірне визначення фінансового результату, підвищує якість управлінських рішень і слугує інструментом стандартизації облікових процесів.

Загалом, облікова політика Підприємства є раціональною, послідовною та адаптованою до масштабів діяльності підприємства. Вона забезпечує достовірність звітних даних, ефективність управлінських рішень і можливість своєчасного контролю за фінансовими результатами господарських операцій.

Таким чином, Підприємство - це стабільно діюче мале підприємство з диверсифікованою діяльністю у сфері торгівлі, технічного обслуговування та ремонту техніки, яке успішно поєднує комерційну гнучкість із прозорою системою обліку. Раціональна організаційно-правова структура, сучасна облікова політика та ефективна управлінська стратегія забезпечують фінансову стійкість підприємства й створюють основу для подальшого розвитку.

2.2. Облік доходів від реалізації робіт та послуг та відображення інформації в звітності

Первинні документи з реалізації робіт і послуг відіграють ключову роль у системі бухгалтерського обліку, оскільки забезпечують документальне підтвердження факту виконання зобов'язань між виконавцем і замовником та є підставою для визнання доходів відповідно до принципу нарахування. На відміну від операцій з матеріальними активами, результат робіт і послуг має

нематеріальний характер, що зумовлює особливу увагу до правильності, повноти та юридичної значущості первинних документів. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначає їх обов'язкові реквізити, тоді як Податковий кодекс встановлює вимоги щодо підтвердження податкових зобов'язань та формування податкового кредиту. Отже, якість оформлення первинної документації є визначальним чинником достовірності облікової інформації та податкової безпеки підприємства.

Таблиця 2.3

Основні первинні документи при реалізації робіт і послуг

Назва документа	Призначення та зміст
Акт приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг)	Основний документ, що підтверджує факт завершення робіт або надання послуг. Містить опис обсягу робіт/послуг, їх якісні характеристики, вартість, строки виконання. Є підставою для визнання доходу виконавця.
Договір на виконання робіт або надання послуг	Визначає вид робіт/послуг, умови їх виконання, порядок розрахунків, строки та відповідальність сторін. Є базовим документом для здійснення операції.
Рахунок (рахунок-фактура)	Інформаційний документ, який містить суму до оплати, перелік робіт або послуг, реквізити виконавця й замовника. Не є первинним документом, але оформлюється для проведення розрахунків.
Податкова накладна (у випадку оподаткування ПДВ)	Підтверджує виникнення податкових зобов'язань виконавця з ПДВ та формує податковий кредит замовника. Складається в день першої події: оплати або підписання акта виконаних робіт/послуг.
Заявка або технічне завдання на виконання робіт/послуг	Визначає параметри, обсяг та умови виконання робіт, особливо у сферах послуг з технічним або проєктним характером. Конкретизує зміст зобов'язання.
Накладна на передачу матеріалів (за потреби)	Використовується тоді, коли для виконання робіт замовник передає матеріали виконавцю. Містить номенклатуру та кількість матеріальних цінностей.
Кошторис (для будівельних, ремонтних, проєктних робіт)	Фіксує погоджену вартість та структуру витрат. Є невід'ємною частиною договору та основою для формування ціни на роботи.
Акт звірки розрахунків	Підтверджує стан взаєморозрахунків між сторонами після виконання робіт або послуг. Використовується для контролю правильності обліку та уникнення спорів.

Первинні документи при реалізації робіт і послуг забезпечують належний рівень правового, облікового та податкового підтвердження здійснення господарської операції. Акт виконаних робіт або наданих послуг виступає центральним документом, що засвідчує завершення операції та створює підстави

для визнання доходу у бухгалтерському обліку. Належне документування забезпечує прозорість взаєморозрахунків із замовниками, мінімізує ризики податкових спорів та сприяє дотриманню вимог фінансової звітності. Таким чином, ефективна організація первинної документації є важливим елементом системи управління господарською діяльністю підприємства та гарантією її фінансової надійності.

Рахунок 70 призначено для узагальнення інформації про доходи підприємства від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, а також про відповідні вирахування з доходу (наприклад, знижки, повернення) і доходи, які супроводжують реалізаційну діяльність.

Дебет рахунку 70 використовується, зокрема, для відображення сум непрямих податків чи зборів, які включені у ціну продажу і які треба відобразити як зменшення доходу, або результатів операцій, що зменшують доходи (наприклад, повернення продукції, надані знижки) - через субрахунок 704. Наприкінці звітного періоду сальдо рахунку 70 (чистий дохід) зазвичай списується на рахунок Рахунок 79 «Фінансові результати», де формується фінансовий результат підприємства (рис. 2.1).

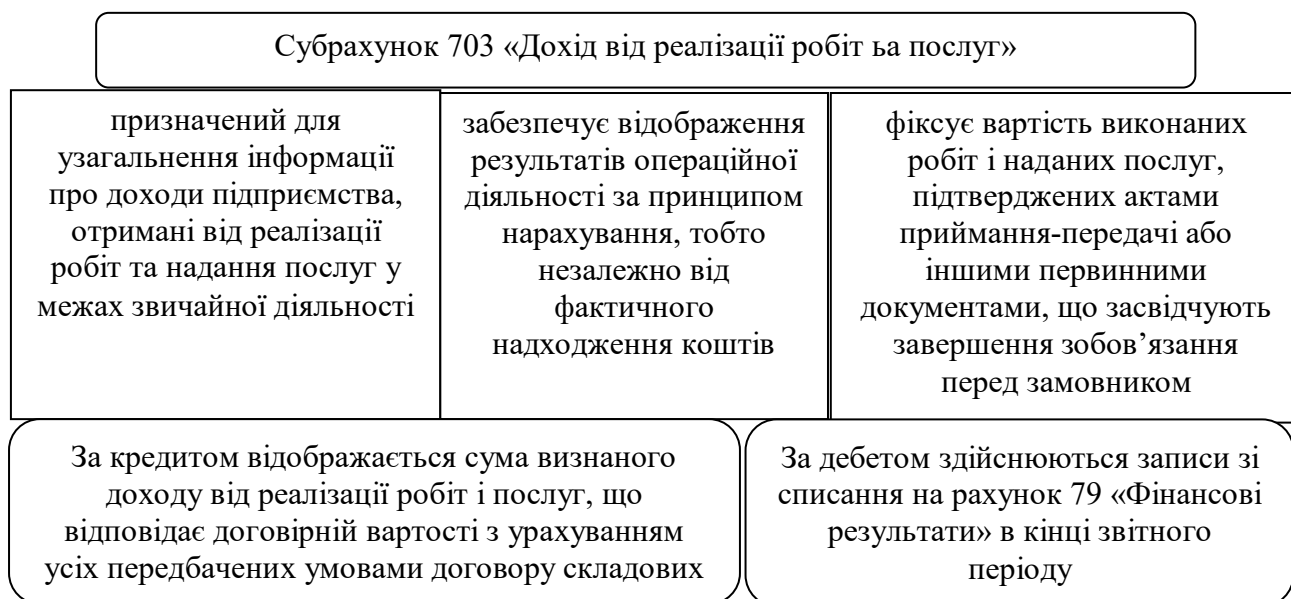

Рис. 2.1. Характеристика субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт та послуг»

Сфера застосування субрахунку охоплює підприємства всіх форм власності, діяльність яких пов'язана з виконанням робіт, наданням послуг, сервісним обслуговуванням, технічними, консультаційними, транспортними, будівельними та іншими видами послуг. Дані субрахунку 703 дозволяють забезпечити аналітичний облік у розрізі замовників, видів робіт і послуг, договорів, центрів відповідальності та етапів виконання робіт, що підвищує точність управлінських рішень і контроль за доходами підприємства.

Якщо підприємство надає роботи/послуги, які охоплюють більше одного звітного періоду, слід керуватися вимогами НП(С)БО 15 «Доходи» щодо визнання доходу за ступенем завершеності, але загалом ці доходи все одно узагальнюються на рахунку 70 при настанні умов визнання. Приклад. За договором загальна відстань перевезення складає 300 км. Щодо перевезення відомі наступні данні: на дату балансу перевезення здійснено на 100 км. Загальна вартість послуги – 6000 грн (з ПДВ), вартість 1 км перевезення 20 грн з ПДВ. Загальна собівартість – 3600 грн, собівартість здійсненого перевезення 1000 грн.

Таблиця 2.4

Розрахунок доходу від надання послуг за різними методами визначення ступеня завершеності робіт

Вивчення виконаної роботи	Дохід = 20 грн. x 100 км = 2000 грн
Питома вага послуг в загальному обсязі	100 км : 300 км x 100 % = 33 % Дохід = 6000 грн x 33 % = 1980 грн
Питома вага витрат у загальному обсязі	1000 грн. : 3600 грн x 100 % = 28 % Дохід = 6000 грн x 28 % = 1680 грн

Проведені розрахунки підтверджують, що вибір методу визначення ступеня завершеності істотно впливає на величину доходу, який визнається у звітному періоді.

Метод оцінки за виконаним обсягом роботи (100 км) формує дохід 2000 грн, що повністю відповідає фактично наданим послугам. Метод питомої ваги виконаних послуг у загальному обсязі знижує дохід до 1980 грн, оскільки

враховує частку виконання від загального плану робіт. Метод визначення доходу за питомою вагою витрат є найбільш консервативним і призводить до ще нижчого доходу - 1680 грн, оскільки базується на фактично понесених витратах.

Таким чином, різні методи оцінки ступеня завершеності робіт дають різні фінансові результати, що вимагає обґрунтованого вибору методики та її чіткого закріплення в обліковій політиці підприємства для забезпечення достовірності та порівнюваності фінансової звітності.

Визначення частки доходу та його нарахування на дату балансу здійснюється виключно в обліку виконавця. Нарахований дохід відображається у рядку 2 Декларації з податку на прибуток. У випадку оподатковуваних ПДВ операцій, ПЗ по ПДВ нараховуються за правилом першої події (п. 187.1 ПКУ): на дату отримання оплати; на дату оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг. Проміжна сума доходу самостійно не формує подію для нарахування ПДВ.

Таблиця 2.5

Відображення господарських операцій при наданні послуг: порівняння трьох методів розрахунку доходу

Зміст господарської операції	дебет	кредит	Сума, грн		
			Метод 1	Метод 2	Метод 3
Нарахований дохід від надання послуг, виходячи із ступеня завершеності	361	703	2000	1980	1680
Врахований ПДВ у нарахованому доході	703	643	333,3	330	280
Нарахована заробітна плата	23	66	1000,0	1000,0	1000,0
Нараховано ЄСВ на заробітну плату	26	65	220	220	220
Списано на витрати ПММ	23	203	2380	2380	2380
Відображено собівартість послуг у відповідності до нарахованого доходу	903	23	1000	1000	1000
Нарахований дохід від надання послуги після завершення	361	703	4000	4020	4320
Врахований ПДВ у нарахованому доході	703	641	666,7	670	720
Зараховані податкові зобов'язання за ПДВ	643	641	333,3	330	280
Списано собівартість послуги	903	23	2600	2600	2600

Узагальнюючи результати розрахунків та бухгалтерських проведення, слід відзначити, що застосування різних методів визначення ступеня завершеності

робіт формує різні проміжні показники доходів та податкових зобов'язань, тоді як витратна частина залишається незмінною. Розбіжності між методами зумовлені різними підходами до оцінювання виконаної роботи - за фізичними показниками, питомою вагою обсягу послуг або часткою понесених витрат. Це впливає на структуру доходів звітного періоду та момент їх визнання в податковому й фінансовому обліку. Узгодженість методики з обліковою політикою підприємства забезпечує правильність визначення фінансового результату та достовірність представлення операцій у фінансовій звітності.

Приклад. Аудиторська фірма 01.10.2021 р. уклала договір із клієнтом на проведення щорічного аудиту на суму 20000 грн. (без ПДВ) із строком виконання робіт до 31 березня 2022 р. Згідно із затвердженим планом робіт передбачається, що на виконання цього договору працівники аудиторської фірми витратять 50 людино/днів. Оплату здійснюють після підписання акта виконаних робіт.

Станом на 31.12.2021 р. працівники аудиторської фірми витратили 20 людино/днів на виконання робіт за цим договором.

У наступному році аудит був повністю завершений. Працівники аудиторської фірми витратили 30 людино/днів на виконання цього завдання. На момент завершення аудиторської перевірки стало очевидним, що клієнт є неплатоспроможним. Ймовірності того, що аудиторська фірма отримає грошові кошти за цим договором, немає.

Витрати на зарплату та нарахування на неї включають лише ту її частину, яку відносять до обсягу робіт, виконаних за цим договором. Ця сума була розрахована, виходячи із середніх витрат на заробітну плату аудитора за 1 робочий день.

Суму доходу, яка має бути визнана в 2021 році розраховують таким чином:

Визначаємо відсоток виконання робіт, використовуючи співвідношення обсягу послуг, наданих на певну дату, до загального обсягу послуг, які мають бути надані в натуральному вимірі. У цьому випадку це – людино/години.

Відсоток = Фактично витрачені дні = 20 люд/год x 100 % = 40 % виконання. Очікувана загальна кількість днів 50 людино/днів. Визначаємо суму доходу, що має бути визнана: 20000 x 40 % x 1,2 = 9600 грн.

Розглянемо кореспонденцію рахунків в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку доходу від надання послуг

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
2021 рік			
Витрати на заробітну плату аудиторів, які працювали над виконанням договору	231	661	3000
Нарахований єдиний соціальний внесок на заробітну плату аудиторів, які працювали над виконанням договору	231	651	1050
Розподілені загальновиробничі витрати за відповідним розрахунком	231	91	450
Списана собівартість виконаних робіт	903	231	4500
Визнання доходу з надання послуг	361	703	9600
Відображення податкового зобов'язання з ПДВ	703	641	1600
Відображення фінансового результату	703	791	8000
	791	903	4500
	791	441	3500
2022 рік (оскільки в даному випадку не існує ймовірності отримання грошових коштів – дохід не визнається)			
Витрати на заробітну плату аудиторів, які працювали над виконанням договору	231	661	4500
Нарахований єдиний соціальний внесок на заробітну плату аудиторів, що працювали над виконанням договору	231	651	1570
Розподілені загальновиробничі витрати за відповідним розрахунком	231	91	530
Списана собівартість виконаних робіт	903	231	6600
Відображений фінансовий результат	791	903	6600
	442	791	6600

Доходи від реалізації робіт і послуг найчастіше відображаються у звіті про фінансові результати (збитки і прибутки) як складова чистого доходу від реалізації, що надалі впливає на розрахунок валового, операційного та чистого прибутку. При цьому розкриття інформації має передбачати зазначення суттєвих чинників, які вплинули на суми доходів, зокрема змін у політиці визнання доходу, обсягу наданих послуг, методів оцінки ступеня завершеності (рис. 2.2).

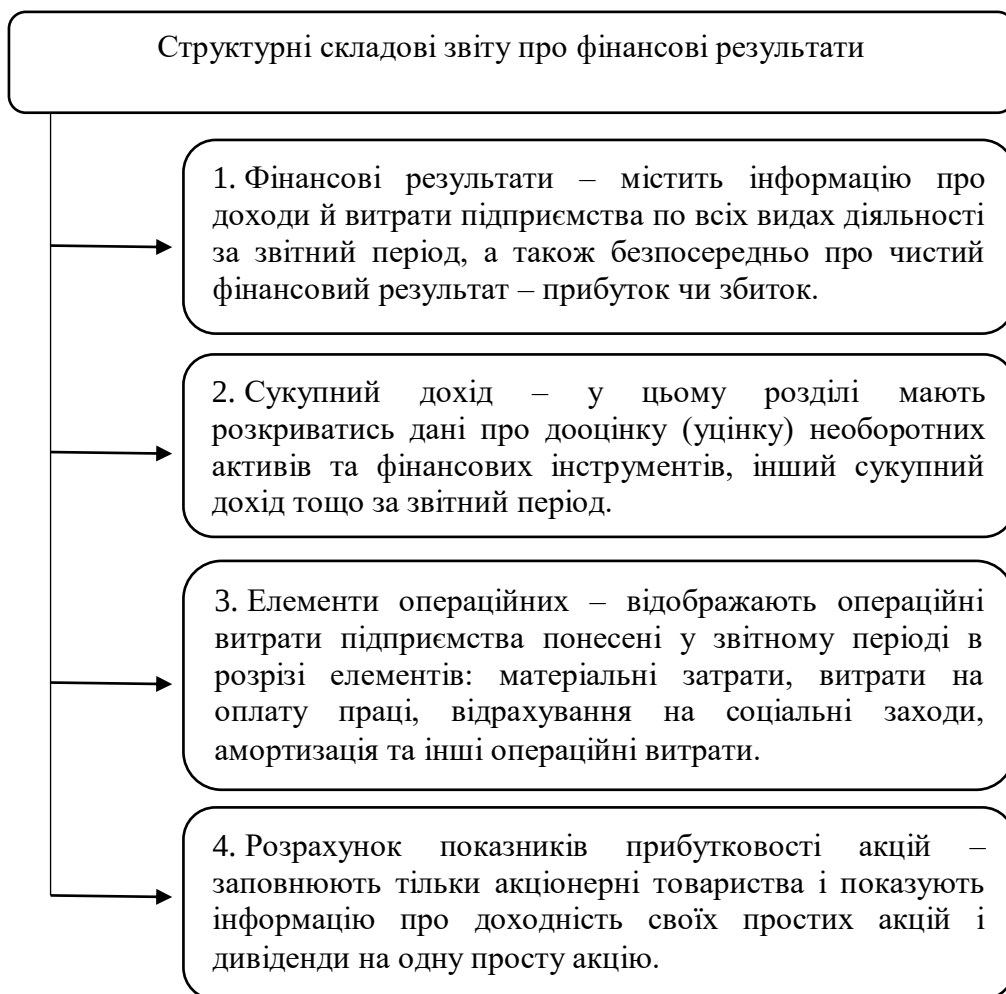

Рис. 2.2. Основні складові в структурі звіту про фінансові результати

У примітках до фінансової звітності розкриваються наступні питання:

- політика визнання доходів від робіт/послуг (метод оцінки ступеня завершеності, якщо застосовується);
- суттєві угоди з клієнтами, що впливають на доходи;
- суми не врахованих доходів чи зобов'язань за надані, але не підтверджені послуги;
- інформація про значущі повернення або знижки, що вплинули на чистий дохід.

Такий підхід забезпечує відповідність як вимогам НП(С)БО 15, так і загальним принципам достовірного представлення (reliability) й суттєвості (materiality) фінансової звітності.

2.3. Оподаткування доходів від реалізації робіт та послуг

Оподаткування доходів від реалізації робіт та послуг в Україні ґрунтується на системному поєднанні норм податкового та бухгалтерського законодавства, що забезпечує узгодженість механізмів визнання доходів, оцінки господарських операцій і формування достовірної фінансової та податкової звітності. У межах чинної методології дохід від виконання робіт і надання послуг розглядається як збільшення економічних вигод підприємства, яке може бути достовірно оцінене, підтверджене первинними документами та приводить до зростання власного капіталу.

Відповідно до положень НП(С)БО 15, у разі надання послуг дохід визнається за ступенем завершеності операції, що дозволяє відобразити економічну сутність господарського процесу незалежно від моменту розрахунків із замовником. Такий підхід є ключовим для довгострокових договорів підряду, періодичних та поетапних послуг, коли фінансовий результат формується пропорційно фактичному виконанню робіт.

Для цілей оподаткування базовим показником виступає фінансовий результат, сформований за правилами бухгалтерського обліку та скоригований на податкові різниці відповідно до статті 134 ПКУ.

Податкові коригування можуть виникати у зв'язку з формуванням резервів, наявністю сумнівної заборгованості, особливостями списання витрат або специфікою довгострокових контрактів. За загальною системою оподаткування отримані доходи впливають на величину об'єкта оподаткування податком на прибуток, ставка якого становить 18 відсотків.

Операції з постачання робіт та послуг підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за умови, що місце їх постачання визначене на митній території України.

Датою виникнення податкових зобов'язань є перша подія: або отримання коштів, або факт надання послуги, підтверджений актом виконаних робіт. Базою

оподаткування виступає договірна вартість, але не нижче звичайної ціни, що є особливо важливим для контрольованих операцій та операцій із пов'язаними особами.

Для платників єдиного податку доходи від реалізації робіт і послуг визначаються за касовим методом, тобто за фактом надходження коштів. У такому разі податкові різниці не застосовуються, а податкове навантаження залежить від групи платника та обраної ставки. Лише платники третьої групи зі ставкою 3 відсотки сплачують податок на додану вартість на загальних підставах.

У бухгалтерському обліку дохід від реалізації робіт і послуг відображається на рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», який наприкінці звітного періоду закривається на рахунок 79 для формування фінансового результату.

Первинною підставою для визнання доходу є акт приймання-передачі виконаних робіт або наданих послуг, що забезпечує документальну обґрунтованість облікових даних. Відповідні суми відображаються у Звіті про фінансові результати у складі чистого доходу від реалізації, а також у податкових деклараціях, зокрема з податку на прибуток і з ПДВ.

Порівняльна характеристика систем оподаткування свідчить, що на загальній системі механізм визначення доходів більш складний, оскільки вимагає застосування принципу нарахування, оцінки ступеня завершеності та врахування податкових різниць, тоді як на спрощеній системі акцент зміщено на фактичні надходження коштів, що значно спрощує податкові розрахунки, але водночас знижує аналітичні можливості обліку.

Таким чином, оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг має комплексний характер та потребує узгодженості між бухгалтерськими підходами, податковими вимогами та договірними умовами.

Коректне визначення ступеня завершеності робіт, своєчасне документування господарських операцій, дотримання вимог податкового

законодавства щодо моменту виникнення податкових зобов'язань і правил формування фінансового результату є ключовими умовами забезпечення достовірності фінансової інформації, мінімізації податкових ризиків і підвищення ефективності управління підприємством.

Оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг є ключовим елементом податкової системи України, оскільки саме ці операції формують вагомую частку доходів підприємств у різних секторах економіки.

Особливість оподаткування таких доходів полягає в тому, що вони базуються на нематеріальному характері результату діяльності, що зумовлює специфіку визнання доходів та визначення податкових зобов'язань. ПКУ встановлює диференційований підхід до оподаткування залежно від системи оподаткування, виду операції та моменту її здійснення.

Дохід від реалізації робіт і послуг не лише впливає на фінансовий результат підприємства, але й визначає суму податку на прибуток, розмір податкового кредиту та зобов'язань із ПДВ. Тому комплексне розуміння чинників формування бази оподаткування, дат виникнення доходу та документального підтвердження операцій є необхідною передумовою для забезпечення достовірності податкового обліку та мінімізації ризиків порушення податкової дисципліни.

Таблиця 2.7

Оподаткування доходів від реалізації робіт та послуг

Елемент оподаткування	Характеристика відповідно до Податкового кодексу України
1	2
Об'єкт оподаткування	Доходи, отримані від реалізації робіт або послуг, що включають виручку у грошовій або негрошовій формі; для платників податку на прибуток – фінансовий результат до оподаткування, скоригований на різниці (якщо застосовуються).
Дата виникнення доходу	Момент першої з подій: або дата зарахування коштів від замовника, або дата підписання акта виконаних робіт / наданих послуг (п. 187.1 ПКУ для ПДВ; принцип нарахування для податку на прибуток).
База оподаткування податком на прибуток	Фінансовий результат (прибуток або збиток), визначений за правилами бухгалтерського обліку та скоригований на різниці згідно з розділом III ПКУ (якщо річний дохід перевищує 40 млн грн або платник обрав застосування різниць).

Продовж. табл. 2.7

1	2
Ставка податку на прибуток	18 % (п. 136.1 ПКУ).
База оподаткування ПДВ	Договірна (контрактна) вартість робіт або послуг, але не нижче звичайних цін; включає всі складові компенсації (п. 188.1 ПКУ).
Ставка ПДВ	20 % – основна ставка; 7 % – для визначених видів послуг у сфері охорони здоров'я; 0 % – окремі операції міжнародного характеру (розд. V ПКУ).
Податкові різниці, пов'язані з доходами від робіт і послуг	Застосовуються у разі перевищення доходу за рік понад 40 млн грн: різниці щодо резервів, сумнівної заборгованості, амортизації, фінансових операцій, штрафів та ін. (ст. 138–141 ПКУ).
Документальне підтвердження доходу	Акт приймання-передачі виконаних робіт / наданих послуг, рахунок-фактура (за потреби), податкова накладна з ПДВ. Первинні документи є підставою для визнання доходу у бухгалтерському та податковому обліку.
Спрощена система оподаткування (єдиний податок)	Для ФОП та юридичних осіб – об'єктом є дохід у грошовій формі, отриманий від замовника. Ставки: група 3 – 5 % без ПДВ або 3 % з ПДВ; група 2 – фіксована ставка незалежно від виду діяльності у межах лімітів.
Негрошові розрахунки за роботи/послуги	Оподатковуються за правилами звичайних цін; для єдиного податку дохід визначається за ринковою вартістю отриманих товарів чи послуг (п. 292.3 ПКУ).
Особливості при довгострокових роботах	Для податку на прибуток дохід визнається за ступенем завершеності робіт відповідно до НП(С)БО 18 або МСФЗ 15; для ПДВ – за першою подією.

Оподаткування доходів від реалізації робіт і послуг характеризується поєднанням вимог бухгалтерського та податкового обліку, що потребує чіткого дотримання норм Податкового кодексу України та принципу нарахування. Аналіз елементів оподаткування свідчить, що визначальним є належне встановлення моменту виникнення доходу, адже саме він формує базу для розрахунку податку на прибуток і ПДВ. Значну роль відіграє первинна документація, яка підтверджує виконання робіт чи надання послуг і є критичною для обґрунтованості податкових зобов'язань. Для підприємств різних форм господарювання важливим є також правильний вибір системи оподаткування, що забезпечує оптимальне податкове навантаження. Отже, ефективна організація податкового обліку доходів від робіт і послуг сприяє підвищенню фінансової прозорості підприємства, зменшенню ризиків податкових спорів і забезпеченню стабільності його діяльності.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ РОБІТ ТА ПОСЛУГ

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансово-економічний стан підприємства є інтегральною характеристикою результатів його діяльності, що відображає рівень ефективності використання ресурсів, структуру капіталу, платоспроможність, рентабельність і здатність до подальшого розвитку. Аналіз цього стану дає змогу оцінити, наскільки стабільно функціонує суб'єкт господарювання, чи має він достатній фінансовий потенціал для виконання своїх зобов'язань, розширення виробництва та реалізації стратегічних цілей.

Дослідження фінансово-економічного стану передбачає комплексну оцінку показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та прибутковості, що у сукупності формують цілісне уявлення про результати господарської діяльності. Важливим є також виявлення динаміки змін основних фінансових коефіцієнтів, порівняння їх із нормативними значеннями та визначення чинників, які впливають на відхилення від оптимального рівня.

Особливу увагу слід приділити структурі активів і пасивів, співвідношенню власного і позикового капіталу, обсягам виробничих витрат та обігових коштів, що формують фінансову базу підприємства. Саме від ефективності управління цими елементами залежить прибутковість діяльності, рентабельність продажів і рівень фінансової стійкості в умовах ринкових коливань.

Таким чином, системний аналіз фінансово-економічного стану підприємства дозволяє виявити сильні та слабкі сторони його діяльності, оцінити внутрішні резерви зростання, визначити напрями підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та обґрунтувати стратегію подальшого розвитку.

Важливим етапом оцінки фінансово-економічного стану є аналіз складу та структури майна підприємства, який дозволяє з'ясувати напрямки використання капіталу та рівень його мобільності. Від структури активів безпосередньо залежить ефективність функціонування суб'єкта господарювання, швидкість обігу ресурсів і здатність забезпечувати стабільну ліквідність.

Дослідження динаміки майна Підприємства за 2022 – 2024 рр. дає змогу визначити тенденції у формуванні необоротних і оборотних активів, виявити пропорції між матеріальними та фінансовими складовими, а також оцінити раціональність розміщення ресурсів. Зміни у структурі активів відображають стратегічні пріоритети підприємства - чи спрямоване воно на оновлення основних засобів, чи на підвищення оборотності поточних ресурсів.

Для наочного відображення цих тенденцій розглянемо динаміку та структуру майна Підприємства за 2022 – 2024 роки (станом на кінець року) у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно всього –	5914	100	6301	100	6796,3	100	+882,3	+14,9
1. Необоротні активи	496,6	8,4	544,6	8,6	361,9	5,3	-134,7	-27,1
1.1. Основні засоби	496,6	8,4	544,6	8,6	361,9	5,3	-134,7	-27,1
2. Оборотні активи	5417,4	91,6	5756,4	91,4	6434,4	94,7	+1017	+18,8
2.1. Запаси	4407,2	74,5	3638,4	57,7	3674,8	54,1	-732,4	-16,6
2.1.1. Виробничі запаси	3,5	0,1	69,2	1,1	37,4	0,6	+33,9	У 10,7 р.
2.1.2. Готова продукція та товари	4403,7	74,5	3569,2	56,6	3637,4	53,5	-766,3	-17,4

Продовж. табл. 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	875,5	14,8	558,8	8,9	1150,1	16,9	+274,6	+31,4
2.3. Грошові кошти	78,6	1,3	1552,9	24,6	1606,9	23,6	+1528,3	У 20,4 р.
2.5 Інші оборотні активи	56,1	0,9	6,3	0,1	2,6	0,0	-53,5	-95,4

Аналіз даних табл. 3.1 показує, що за 2022 – 2024 рр. загальна вартість майна Підприємства зросла з 5914,0 тис. грн до 6796,3 тис. грн, або на 14,9 %. Це свідчить про розширення господарської діяльності підприємства та зростання його виробничо-фінансового потенціалу.

У структурі активів спостерігається суттєве переважання оборотних засобів, частка яких у 2024 р. становила 94,7 %, що на 3,1 відсоткових пункти більше порівняно з 2022 р. Така тенденція свідчить про підвищення мобільності активів, зосередження капіталу у швидколіквідних формах і зміщення фінансової політики підприємства у бік забезпечення гнучкості обігових ресурсів.

Частка необоротних активів, навпаки, зменшилась із 8,4 % у 2022 р. до 5,3 % у 2024 р., а їх абсолютна вартість скоротилася на 134,7 тис. грн, або на 27,1 %. Це може свідчити про часткове вибуття або амортизацію основних засобів без належного оновлення, що з часом може позначитися на технічному рівні виробництва та конкурентоспроможності підприємства.

Найбільш вагомий елемент оборотних активів - запаси, питома вага яких зменшилася з 74,5 % до 54,1 %, тобто на 20,4 п. п. Таке скорочення може бути наслідком оптимізації складських залишків, прискорення обігу товарних ресурсів або зниження обсягів продажу. Особливо помітно зменшилась частка готової продукції та товарів (–17,4 %), що свідчить про прагнення підприємства зменшити капітал, «заморожений» у запасах.

Водночас позитивним є зростання поточної дебіторської заборгованості на

31,4 %, що може свідчити про збільшення обсягів реалізації продукції з відстрочкою платежів. Проте надмірне нарощення цього показника потенційно створює ризики втрати ліквідності, тому необхідне посилення контролю за розрахунками з контрагентами.

Найсуттєвішим позитивним зрушенням є різке збільшення грошових коштів і поточних фінансових інвестицій - з 78,6 тис. грн у 2022 р. до 1606,9 тис. грн у 2024 р., або у 20,4 раза. Це свідчить про підвищення платоспроможності, покращення управління грошовими потоками та створення фінансового резерву для оперативних потреб.

Загалом структура активів Підприємства характеризується високою часткою оборотних засобів, що забезпечує достатню ліквідність та оперативність фінансових рішень. Проте зниження частки необоротних активів вимагає перегляду інвестиційної політики для підтримання належного технічного рівня основних засобів.

Важливою складовою активів підприємства є дебіторська заборгованість, яка безпосередньо впливає на рівень ліквідності, оборотність капіталу та фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Її обсяг і структура відображають якість управління розрахунками з покупцями, ефективність кредитної політики та ступінь ділової активності підприємства. Надмірне накопичення дебіторської заборгованості може призвести до дефіциту грошових коштів, зниження оборотності оборотних активів і утворення сумнівних боргів, тоді як раціональний її рівень забезпечує стабільність операційних грошових потоків.

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості дозволяє оцінити тенденції її зміни за останні роки, виявити основні напрями формування заборгованості, а також визначити потенційні ризики втрати платоспроможності через несвоєчасне надходження коштів від контрагентів.

З метою поглибленого дослідження фінансово-економічного стану розглянемо динаміку та структуру дебіторської заборгованості Підприємства за 2022 – 2024 рр., що представлена у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості
Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	620	70,8	486,8	87,1	619,3	53,8	-0,7	-0,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
З бюджетом	255,5	29,2	72	12,9	1,8	0,2	-253,7	-99,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-	529	46,0	+529	X
Всього	875,5	100	558,8	100	1150,1	100	+274,6	+31,4

Аналіз даних табл. 3.2 свідчить, що у 2022 – 2024 рр. дебіторська заборгованість Підприємства загалом зросла на 274,6 тис. грн, або на 31,4 %, що може бути наслідком збільшення обсягів реалізації продукції та розширення кола контрагентів. При цьому спостерігається суттєва трансформація її структури.

Основну частку у 2022 р. становила заборгованість за продукцію, яка дорівнювала 620,0 тис. грн (70,8 % від загального обсягу). У 2023 р. її частка збільшилася до 87,1 %, що свідчить про зростання ролі комерційного кредитування покупців. Проте у 2024 р. вона скоротилася до 53,8 %, що може бути результатом активізації розрахункової дисципліни та часткового погашення боргів за реалізовану продукцію.

Заборгованість за розрахунками з бюджетом протягом аналізованого періоду різко зменшилася - з 255,5 тис. грн у 2022 р. до лише 1,8 тис. грн у 2024 р. (зниження на 99,3 %). Це свідчить про своєчасне виконання податкових зобов'язань і відсутність прострочених платежів до бюджету, що позитивно характеризує фінансову дисципліну підприємства.

Показовим є виникнення у 2024 р. іншої поточної дебіторської

заборгованості в сумі 529,0 тис. грн, частка якої у загальному обсязі становила 46,0 %. Така зміна структури може бути пов'язана із розширенням співпраці з новими контрагентами, наданням авансів або виникненням короткострокових вимог за іншими господарськими операціями. Цей факт потребує додаткового контролю, оскільки поява нових статей дебіторки потенційно підвищує ризик несвоєчасного повернення коштів. У цілому динаміка дебіторської заборгованості Підприємства свідчить про збільшення обсягів оборотного капіталу, залученого у розрахунки, що з одного боку підвищує комерційну активність, але з іншого - вимагає посилення управління дебіторською заборгованістю для запобігання зниженню ліквідності.

Для визначення тенденцій у структурі фінансування розглянемо динаміку та структуру джерел формування капіталу Підприємства за 2022 – 2024 рр., що наведена у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
Підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	5914	100	6301	100	6796,3	100	+882,3	+14,9
1. Власний капітал	3794,9	64,2	5095,4	80,9	6083,2	89,5	+2288,3	+60,3
1.1. Зареєстрований капітал	1	0,0	1	0,0	1	0,0	X	X
1.2. Нерозподілений прибуток	3793,9	64,2	5094,4	80,9	6082,2	89,5	+2288,3	+60,3
2. Зобов'язання і забезпечення	2119,1	35,8	1205,6	19,1	713,1	10,5	-1406	-66,3
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	2119,1	35,8	1205,6	19,1	713,1	10,5	-1406	-66,3
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	550,7	9,3	377,1	6,0	465,6	6,9	-85,1	-15,5

Аналіз даних табл. 3.3 свідчить, що за 2022 – 2024 рр. загальна сума джерел формування капіталу Підприємства зросла з 5914,0 тис. грн до 6796,3 тис. грн, або на 14,9 %, що відповідає зростанню активів підприємства. При цьому у структурі пасиву відбулися істотні позитивні зміни, пов'язані з підвищенням ролі власного капіталу. Так, частка власного капіталу зросла з 64,2 % у 2022 р. до 89,5 % у 2024 р., тобто на 25,3 відсоткових пункти. У грошовому виразі збільшення становило 2288,3 тис. грн (на 60,3 %). Таке зростання свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства, накопичення нерозподіленого прибутку та зміцнення внутрішніх джерел фінансування. Переважна частина власного капіталу формується саме за рахунок нерозподіленого прибутку, що підтверджує прибутковий характер діяльності та ефективне використання фінансових ресурсів.

Водночас зобов'язання і забезпечення підприємства за аналізований період зменшилися з 2119,1 тис. грн у 2022 р. до 713,1 тис. грн у 2024 р., або на 66,3 %. Частка позикових коштів у загальній структурі капіталу скоротилася з 35,8 % до 10,5 %. Це зменшує залежність підприємства від зовнішніх кредиторів, покращує показники автономії та стійкості, але водночас може свідчити про зниження можливостей для фінансового левереджу - використання позикових коштів для розширення діяльності.

У складі короткострокових зобов'язань спостерігається незначне скорочення поточної кредиторської заборгованості - з 550,7 тис. грн до 465,6 тис. грн (зменшення на 15,5 %). Це підтверджує своєчасність розрахунків із постачальниками та контрагентами, що позитивно характеризує платіжну дисципліну підприємства.

Отже, динаміка структури капіталу Підприємства демонструє тенденцію до зростання фінансової автономії, підвищення питомої ваги власних джерел фінансування та зниження боргового навантаження. Такий фінансовий профіль свідчить про стабільний розвиток підприємства, його здатність самостійно забезпечувати операційну діяльність та формувати резерви для подальшого

інвестування.

Важливим елементом фінансової стійкості підприємства є зобов'язання та забезпечення, що відображають обсяг і характер його фінансових зобов'язань перед кредиторами, постачальниками, працівниками та іншими контрагентами. Аналіз цих показників дозволяє оцінити рівень платоспроможності підприємства, ефективність управління борговими ресурсами та ступінь ризику, пов'язаного з виконанням поточних і довгострокових зобов'язань. З метою виявлення тенденцій у борговій політиці підприємства розглянемо динаміку та структуру зобов'язань і забезпечень Підприємства за 2022 – 2024 рр., що наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень
Підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1.Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	550,7	100	377,1	100	465,6	100	-85,1	-15,5
товари, роботи, послуги	332,7	60,4	88,9	23,6	216,9	46,6	-115,8	-34,8
розрахунками з бюджетом	212,9	38,7	286,1	75,9	246,8	53,0	+33,9	+15,9
розрахунками оплати праці	5,1	0,9	2,1	0,6	1,9	0,4	-3,2	-62,7
Всього:	550,7	100	377,1	100	465,6	100	-85,1	-15,5

Аналіз даних табл. 3.4 показує, що протягом 2022 – 2024 рр. загальний обсяг поточних зобов'язань Підприємства зменшився з 550,7 тис. грн до 465,6 тис. грн, тобто на 85,1 тис. грн (- 15,5 %). Це свідчить про покращення розрахункової дисципліни та зниження боргового навантаження на підприємство.

У структурі поточних зобов'язань найбільшу частку займають розрахунки за товари, роботи і послуги, які у 2022 р. становили 60,4 %, у 2023 р.

скоротилися до 23,6 %, а у 2024 р. зросли до 46,6 %. Така динаміка свідчить про коливання обсягів кредиторської заборгованості перед постачальниками, що може бути зумовлено сезонними коливаннями господарської активності або зміною умов розрахунків із контрагентами.

Заборгованість за розрахунками з бюджетом за аналізований період зросла з 212,9 тис. грн до 246,8 тис. грн, або на 15,9 %, при цьому її частка в загальній сумі коливалася в межах 38,7 – 75,9 – 53,0 %. Така тенденція може свідчити про збільшення податкових платежів у зв'язку з розширенням обсягів діяльності або зміною графіків нарахування та сплати податків. Водночас підприємство зберігає контроль за виконанням бюджетних зобов'язань, що свідчить про дотримання вимог податкової дисципліни.

Позитивним є поступове зменшення заборгованості з оплати праці з 5,1 тис. грн до 1,9 тис. грн (– 62,7 %), що вказує на своєчасність виплати заробітної плати та стабільний фінансовий стан.

У цілому структура зобов'язань підприємства у 2024 р. залишається збалансованою, з переважанням короткострокових розрахунків за товари та бюджетом. Зниження загального рівня зобов'язань свідчить про підвищення платоспроможності, зменшення фінансових ризиків і зміцнення поточної ліквідності.

Після дослідження структури активів і зобов'язань важливо проаналізувати ліквідність балансу, яка характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Оцінка ліквідності є ключовим елементом фінансового аналізу, оскільки вона визначає рівень платоспроможності та фінансової гнучкості суб'єкта господарювання.

Ліквідність балансу відображає співвідношення між активами, згрупованими за ступенем їх перетворення на грошові кошти, і пасивами, розподіленими за термінами погашення зобов'язань. Оптимальним вважається стан, за якого найбільш ліквідні активи перевищують поточні короткострокові

зобов'язання, що гарантує фінансову стабільність і незалежність підприємства.

З метою комплексного оцінювання фінансового стану розглянемо ліквідність балансу Підприємства за 2022 – 2024 рр., дані якої наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Оцінка ліквідності балансу Підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)

Види активів за рівнем ліквідності	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високоліквідні активи	79	1,3	1553	24,6	1607	23,6	+1528	+22,3	у 20,3 р.
2. Середньоліквідні активи	932	15,8	565	9,0	1153	17,0	+221	+1,2	+23,7
3. Низьколіквідні активи	4407	74,5	3638	57,7	3675	54,1	-732	-20,4	-16,6
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	497	8,4	545	8,7	362	5,3	-135	-3,1	-27,2
Разом	5914	100	6301	100	6796	100	+882	X	+14,9
1. Найбільш строкові зобов'язання	552	9,3	448	7,1	519	7,6	-33	-1,7	-6,0
2. Коротко-строкові зобов'язання	1568	26,5	757	12,0	194	2,9	-1373	-23,6	-87,6
3. Постійні пасиви	3795	64,2	5095	80,9	6083	89,5	+2288	+25,3	+60,3
Разом	5914	100	6301	100	6796	100	+882	X	+14,9
Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів									
Високоліквідних активів				-473		1105		1088	
Середньоліквідних активів				-636		-192		958	
Низьколіквідних активів				4407		3638		3675	
Разом				+3298		+4551		+5721	

Аналіз даних табл. 3.5 свідчить, що за 2022 – 2024 рр. структура активів Підприємства за рівнем ліквідності зазнала суттєвих позитивних змін. Загальна

вартість активів зросла з 5914 тис. грн у 2022 р. до 6796 тис. грн у 2024 р. (+ 14,9 %), проте найбільш показовими є структурні зрушення у напрямі підвищення частки високо- та середньо ліквідних засобів.

Так, обсяг високоліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти) зріс із 79 тис. грн до 1607 тис. грн, тобто у 20,3 раза, а їхня питома вага підвищилася з 1,3 % до 23,6 %. Це свідчить про суттєве зміцнення платоспроможності підприємства, підвищення обіговості ресурсів та наявність достатніх грошових резервів для покриття термінових зобов'язань.

Середньо ліквідні активи (дебіторська заборгованість) зросли з 932 тис. грн до 1153 тис. грн (+ 23,7 %), а їхня частка у структурі балансу становить 17,0 % у 2024 р. Це підтверджує стабільну ділову активність підприємства та ефективність політики управління розрахунками з контрагентами.

Водночас частка низько ліквідних активів (запаси) зменшилася з 74,5 % у 2022 р. до 54,1 % у 2024 р., що свідчить про скорочення надлишкових складських залишків і прискорення оборотності матеріальних ресурсів. Аналогічно скоротилася частка важко ліквідних активів (основних засобів) із 8,4 % до 5,3 %, що пояснюється частковим вибуттям або амортизацією основних фондів.

У структурі пасивів відбулося суттєве зростання постійних пасивів (власного капіталу) з 3795 тис. грн до 6083 тис. грн (+ 60,3 %), що супроводжувалося зменшенням короткострокових зобов'язань майже на 87,6 %. Така тенденція свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства та зниження боргового навантаження.

Розрахунок надлишку (+) або нестачі (–) платіжних засобів демонструє, що у 2022 р. підприємство мало нестачу високо- та середньо ліквідних активів (– 473 тис. грн та – 636 тис. грн відповідно), тоді як у 2023–2024 рр. спостерігався стійкий надлишок платіжних ресурсів (у 2024 р. - +1088 тис. грн і +958 тис. грн відповідно). Це свідчить про посилення ліквідності балансу та підвищення здатності підприємства своєчасно розраховуватися за своїми

зобов'язаннями.

Отже, у 2024 році Підприємства характеризується абсолютно ліквідним балансом, з високою часткою грошових коштів і дебіторської заборгованості, зниженням частки запасів і короткострокових боргів.

Для узагальнення результатів аналізу розглянемо динаміку основних показників фінансової стійкості Підприємства за 2022 – 2024 рр., наведену у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Динаміка показників фінансової стійкості Підприємства
за 2022-2024 рр.**

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-) 2024 р. до 2022 р.
Показники структури джерел формування капіталу					
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,642	0,809	0,895	0,253
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,358	0,191	0,105	-0,253
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,558	0,237	0,117	-0,441
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	1,791	4,226	8,531	6,740
Коефіцієнт поточних зобов'язань	Підвищення	1,000	1,000	1,000	0,000
Показники стану оборотних активів					
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,869	0,893	0,941	0,071
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	>0,1	0,609	0,791	0,889	0,280
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	>0,5	0,748	1,251	1,557	0,809
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Підвищення	0,024	0,341	0,281	0,257
Показники стану основного капіталу					
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Підвищення	0,085	0,097	0,059	-0,026
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Підвищення	0,084	0,086	0,053	-0,031
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Зниження	0,681	0,701	0,814	0,133
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Підвищення	10,909	10,570	17,779	6,871

Аналіз даних свідчить, що упродовж 2022 – 2024 рр. фінансова стійкість Підприємства суттєво покращилася за більшістю ключових показників. Це свідчить про позитивні тенденції у структурі капіталу, раціональне використання власних ресурсів і зменшення залежності від зовнішнього фінансування.

Зокрема, коефіцієнт автономії зріс із 0,642 у 2022 р. до 0,895 у 2024 р., перевищивши нормативне значення 0,5. Це свідчить про зміцнення фінансової незалежності підприємства, оскільки майже 90 % активів фінансуються за рахунок власного капіталу.

Водночас коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився з 0,358 до 0,105, що підтверджує зниження боргового навантаження.

Аналіз фінансових коефіцієнтів свідчить про суттєве зміцнення позицій підприємства у 2024 році. Зниження коефіцієнта фінансового ризику з 0,558 до 0,117 відображає помітне зменшення залежності від кредиторів і, відповідно, ризику втрати платоспроможності. Паралельно, зростання коефіцієнта фінансової стабільності майже у п'ять разів - з 1,791 до 8,531 - характеризує підприємство як фінансово стійке, з надійним запасом власних ресурсів відносно позикових.

Позитивна динаміка простежується і за показниками, що визначають ефективність управління оборотними активами. Підвищення коефіцієнта маневреності власного капіталу з 0,869 до 0,941 свідчить про збільшення частки мобільних власних коштів, придатних для оперативного фінансування поточної діяльності. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними ресурсами зріс із 0,609 до 0,889, що перевищує нормативне значення 0,1 і підтверджує високий рівень ліквідності та незалежності підприємства від короткострокових кредитів.

Важливою позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами з 0,748 до 1,557. Це свідчить про повне покриття запасів власними оборотними ресурсами, що виключає потребу у зовнішньому фінансуванні.

Водночас деякі показники, що характеризують стан основного капіталу, демонструють незначне зниження. Так, коефіцієнт майна виробничого призначення скоротився з 0,085 до 0,059, а коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні - з 0,084 до 0,053. Це може свідчити про часткове вибуття або зношення основних засобів без належного оновлення, що потребує управлінської уваги задля підтримання виробничого потенціалу.

Позитивною ознакою є зростання коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,681 до 0,814, що вказує на активне формування амортизаційних відрахувань як внутрішнього джерела оновлення основних фондів. Підвищення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів з 10,909 до 17,779 свідчить про перевагу мобільних ресурсів у структурі активів, що підвищує фінансову гнучкість підприємства.

Отже, за результатами 2024 року Підприємство демонструє високий рівень фінансової стійкості, автономії та ліквідності. Раціональна структура капіталу, достатній обсяг власних ресурсів і позитивна динаміка ключових показників забезпечують потенціал підприємства до самофінансування, розширення діяльності та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

3.2. Аналіз складу, структури та динаміки доходів від реалізації робіт та послуг

В умовах конкурентного середовища саме рівень доходів від реалізації робіт і послуг визначає фінансову стійкість, платоспроможність та інвестиційну привабливість підприємства. Доходи є основним джерелом формування прибутку, забезпечення самофінансування, розширення діяльності та підвищення ринкової вартості підприємства. Тому аналіз складу, структури та динаміки доходів виступає ключовим інструментом оцінки результативності господарювання і розроблення ефективної політики управління фінансовими

потоками.

Значення такого аналізу полягає у виявленні тенденцій зміни обсягів доходів, структури їх формування, стабільності надходжень і залежності від окремих видів робіт чи послуг. Його результати дозволяють визначити найприбутковіші напрями діяльності, оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати та сформувати інформаційну базу для управлінських рішень щодо підвищення ефективності операційної діяльності.

Для власників, керівництва та потенційних інвесторів результати аналізу доходів є важливим індикатором прибутковості підприємства, рівня ризику й ефективності управління ресурсами. Для контролюючих органів – це підтвердження фінансової дисципліни, достовірності облікових даних і законності формування податкової бази.

Метою аналізу доходів від реалізації робіт і послуг є виявлення закономірностей їх формування, оцінка структури, динаміки та впливу на кінцеві фінансові результати підприємства. Основними завданнями дослідження є:

- визначення тенденцій зміни обсягів доходів у часі;
- оцінка структури доходів за видами діяльності;
- порівняння темпів зростання доходів із темпами зміни витрат;
- виявлення факторів, що впливають на прибутковість основної діяльності;
- формування висновків і пропозицій щодо підвищення ефективності управління доходами.

Таким чином, аналіз складу, структури та динаміки доходів від реалізації робіт і послуг є невід’ємною складовою системи фінансового управління підприємством.

Його результати забезпечують основу для стратегічних рішень, спрямованих на стабілізацію доходів, підвищення рентабельності та зміцнення фінансово-економічної стійкості суб’єкта господарювання.

З метою визначення динаміки та структури доходів розглянемо показники Підприємства за 2022 – 2024 рр., наведені у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Структура і динаміка доходів Підприємства за 2022 - 2024 рр.

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від реалізації товарів, робіт	11139,2	100	14401,1	99,9	12425,8	100	+1286,6	+11,6
Інші доходи операційної діяльності	-	-	48,5	0,1	0,6	0	+0,6	X
Усього	11139,2	100	14449,6	100	12426,4	100	1287,2	11,6

Основним джерелом надходжень протягом усього аналізованого періоду залишається чистий дохід від реалізації товарів, робіт і послуг, частка якого стабільно становила майже 100 %. Це свідчить про чітку орієнтацію підприємства на операційну діяльність, а також про відсутність значних доходів від інших джерел (фінансових чи інвестиційних).

У 2023 р. спостерігалось зростання доходу від реалізації до 14401,1 тис. грн, проте у 2024 р. обсяг зменшився до 12425,8 тис. грн, що може бути наслідком зниження попиту або коливань ринкової кон'юнктури. Незважаючи на це, порівняно з базовим 2022 р. чистий дохід збільшився на 1286,6 тис. грн, тобто підприємство зберегло позитивну динаміку.

Інші операційні доходи мають незначний вплив на загальний фінансовий результат: їх частка не перевищувала 0,1 % у 2023 р. та 0 % у 2024 р. Це свідчить про вузьку спеціалізацію діяльності та низький рівень диверсифікації джерел прибутку. У перспективі підприємству доцільно розширювати перелік послуг або напрямів діяльності для підвищення стійкості до коливань основного ринку.

У цілому динаміка доходів Підприємства свідчить про стабільний розвиток операційної діяльності та ефективне використання виробничо-комерційного потенціалу. Незначне скорочення доходів у 2024 р. має ситуативний характер і

не порушує загальної тенденції до зростання, що є позитивною ознакою фінансової стабільності підприємства.

Поглиблений аналіз доходів операційної діяльності потребує вивчення їхньої структури за видами продукції, робіт і послуг, що надаються підприємством. Такий підхід дає змогу виявити ключові напрями формування доходів, оцінити прибутковість окремих сегментів діяльності, а також визначити потенціал для подальшого розвитку.

Дослідження структури доходів за видами діяльності дозволяє встановити, які напрями забезпечують найбільшу частку виручки, наскільки стабільною є диверсифікація джерел доходу та як зміни у структурі впливають на фінансовий результат підприємства. Це особливо важливо для Підприємства, діяльність якого поєднує реалізаційні, ремонтно-сервісні та технічні послуги, що мають різний рівень маржинальності.

Структурний аналіз також дає можливість визначити, наскільки підприємство залежить від основного виду діяльності - оптової торгівлі сільськогосподарськими машинами, а також оцінити роль супутніх напрямів, зокрема реалізації запасних частин, ремонту техніки, технічної діагностики та інших сервісних послуг. Такий підхід формує інформаційну основу для управління портфелем послуг і оптимізації прибутковості.

З метою оцінки ефективності кожного напрямку операційної діяльності розглянемо структуру доходів від реалізації продукції, робіт і послуг Підприємства за 2022 – 2024 рр., наведеної у табл. 3.8. Аналіз даних таблиці 3.8 показує, що у структурі доходів Підприємства протягом 2022 – 2024 рр. домінуючим напрямом залишається оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, частка якої становить у середньому понад 58 % від загального обсягу доходів.

Це свідчить про стабільну ринкову позицію підприємства у сегменті продажу техніки та підтверджує його спеціалізацію як основного дистриб'ютора сільськогосподарського обладнання.

Таблиця 3.8

Структура доходів від реалізації продукції, робіт і послуг

Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Види діяльності	2022 р.		2023 р., тис. грн		2024 р., тис. грн		Відхилення 2024 р. до 2022 р.,	
	тис. грн	у % до суми	тис. грн	у % до суми	тис. грн	у % до суми	тис. грн	%
Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням	6500,0	58,4	7800,0	54,2	7200,0	58,0	+700,0	+10,8
Реалізація запасних частин і комплектуючих	2800,0	25,1	4000,0	27,8	3300,0	26,6	+500,0	+17,9
Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки	950,0	8,5	1300,0	9,0	1100,0	8,9	+150,0	+15,8
Ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів	480,0	4,3	700,0	4,9	560,0	4,5	+80,0	+16,7
Технічна діагностика, налаштування електронних систем	250,0	2,2	350,0	2,4	210,0	1,7	-40,0	-16,0
Інші послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування)	159,2	1,5	251,1	1,7	55,8	0,4	-103,4	-65,0
Разом	11139,2	100,0	14401,1	100,0	12425,8	100,0	х	х

Другим за значенням джерелом є реалізація запасних частин і комплектуючих, частка яких зросла з 25,1 % у 2022 р. до 26,6 % у 2024 р. Така тенденція свідчить про зміцнення сервісного напрямку діяльності, що забезпечує повторюваний попит і підвищує рівень клієнтської лояльності. В умовах високої конкуренції це є стратегічно важливим чинником підтримання стабільних доходів.

Доходи від ремонту та технічного обслуговування сільськогосподарської техніки також демонструють позитивну динаміку (зростання на 15,8 % за аналізований період), що свідчить про підвищення попиту на післягарантійне обслуговування та розширення спектра ремонтних послуг. У той же час частка

ремонту автотранспортних засобів залишається незначною (близько 4–5 %), але характеризується стабільним зростанням, що може свідчити про поступове розширення клієнтської бази у цьому сегменті.

Натомість технічна діагностика та налаштування електронних систем і інші допоміжні послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування) мають незначну питому вагу та характеризуються спадною динамікою. Зменшення їхньої частки у структурі доходів може бути пов'язане з технологічними змінами або переорієнтацією ресурсів на більш прибуткові напрями діяльності.

Загалом структура доходів Підприємства свідчить про концентрацію на основному виді діяльності та помірну диверсифікацію джерел прибутку. Підприємство демонструє позитивну динаміку доходів у більшості напрямів, що вказує на стабільний розвиток, ефективну реалізаційну політику й підвищення ролі сервісних послуг у формуванні фінансових результатів.

Рівень фінансових результатів підприємства безпосередньо залежить не лише від обсягів і структури доходів, але й від раціональності формування та використання витрат. Саме витрати операційної діяльності визначають собівартість реалізованої продукції, впливають на конкурентоспроможність, цінову політику та кінцеву прибутковість підприємства.

Аналіз витрат дає змогу оцінити ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, виявити тенденції зміни їх структури, визначити резерви зниження собівартості та підвищення рентабельності. Важливо також дослідити співвідношення між темпами зростання доходів і витрат, адже саме цей показник є ключовим у формуванні позитивного фінансового результату.

Структурно-аналітичне дослідження витрат підприємства дозволяє встановити, які статті займають найбільшу частку у загальних витратах, наскільки ефективно використовується ресурсна база та чи відповідає динаміка витрат стратегічним цілям підприємства.

З метою оцінки рівня ефективності операційної діяльності розглянемо динаміку та структуру витрат і відрахувань Підприємства за 2022 – 2024 рр., що

наведено у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Динаміка та структура витрат і відрахувань

Підприємства за 2022 - 2024 рр.

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн.	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг	9834,8	96,7	12681,6	96,5	11095,7	97,0	+1260,9	+12,8
Інші операційні витрати	121,6	1,2	178,6	1,4	126,1	1,1	+4,5	+3,7
Втрати з податку на прибуток	212,9	2,1	286,1	2,2	216,8	1,9	+3,9	+1,8
Усього витрат	10169,3	100	13146,3	100	11438,6	100	+1269,3	+12,5

Аналіз даних табл. 3.9 свідчить, що упродовж 2022 – 2024 рр. витрати та відрахування Підприємства зросли з 10 169,3 тис. грн до 11 438,6 тис. грн, тобто на 12,5 %, що відповідає динаміці зростання доходів підприємства. Це свідчить про відносну збалансованість витратної політики та контрольованість собівартості у процесі господарської діяльності.

Основну частку у структурі витрат стабільно становить собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) - від 96,7 % у 2022 р. до 97,0 % у 2024 р. Її збільшення на 1260,9 тис. грн (12,8 %) свідчить про розширення обсягів реалізації та підвищення вартості ресурсів, залучених до виробничо-комерційного процесу. Такий рівень частки підтверджує високу матеріаломісткість діяльності підприємства, зокрема у сфері торгівлі та ремонту техніки.

Інші операційні витрати займають незначну частку - близько 1,1–1,4 % від загального обсягу. Незважаючи на незначне коливання показників, вони свідчать

про стабільну фінансову дисципліну й відсутність надмірних адміністративних або непрофільних витрат.

Втрати з податку на прибуток у 2024 р. становили 216,8 тис. грн, що на 3,9 тис. грн (1,8 %) більше порівняно з 2022 р. Їхня питома вага у загальних витратах знизилася з 2,1 % до 1,9 %, що свідчить про відносне зменшення податкового навантаження у структурі витрат.

Загалом динаміка витрат і відрахувань Підприємства характеризується помірним зростанням, пропорційним збільшенню доходів, що свідчить про стабільність операційної діяльності, ефективне управління ресурсами та контроль за рівнем витрат. Підприємство зберігає тенденцію до оптимізації витратної структури, що створює передумови для підвищення прибутковості у майбутніх періодах.

Раціональне управління собівартістю є ключовим чинником забезпечення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства. Витрати, що формують собівартість реалізованої продукції, робіт і послуг, відображають ефективність використання ресурсів і рівень організації виробничо-комерційних процесів. Тому детальне дослідження її структури за видами діяльності дає можливість визначити, які напрями є найбільш ресурсомісткими, а які - ефективнішими з точки зору рентабельності.

Аналіз собівартості у розрізі джерел доходів дозволяє оцінити економічну доцільність окремих напрямів операційної діяльності, виявити резерви зниження витрат і підвищення маржинальності. Важливо також дослідити співвідношення між темпами зростання доходів і витрат у кожному сегменті, адже саме цей показник визначає результативність управління фінансовими потоками.

Підприємства, що здійснюють багатoproфільну діяльність, потребують сегментного підходу до аналізу витрат, оскільки різні види робіт і послуг мають специфічну структуру собівартості, різний рівень матеріало- та трудомісткості. Для Підприємства це особливо актуально, адже воно поєднує реалізаційну, сервісну та ремонтну діяльність, кожна з яких має власну економічну специфіку.

З метою визначення ефективності основних напрямів операційної діяльності розглянемо структуру собівартості реалізованих робіт і послуг Підприємства за 2022 – 2024 рр., подану в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Структура собівартості реалізованих робіт і послуг
Підприємства за 2022 – 2024 рр.**

Види діяльності	2022 р.		2023 р., тис. грн		2024 р., тис. грн		Відхилення 2024 р. до 2022 р.,	
	тис. грн	у % до суми	тис. грн	у % до суми	тис. грн	у % до суми	тис. грн	%
Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням	5400,0	54,9	6900,0	54,4	6100,0	55,0	+700,0	+13,0
Реалізація запасних частин і комплектуючих	2500,0	25,4	3700,0	29,2	3200,0	28,8	+700,0	+28,0
Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки	950,0	9,7	1300,0	10,2	1150,0	10,4	+200,0	+21,1
Ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів	480,0	4,9	650,0	5,1	520,0	4,7	+40,0	+8,3
Технічна діагностика, налаштування електронних систем	230,0	2,3	300,0	2,4	250,0	2,3	+20,0	+8,7
Інші послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування)	274,8	2,8	431,6	3,4	375,7	3,4	+100,9	+36,7
Разом	9834,8	100,0	12681,6	100,0	11095,7	100,0	+1260,9	+12,8

Аналіз даних табл. 3.10 показує, що найбільшу частку у структурі собівартості Підприємства займає оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням - понад 55 % у 2024 р. Це закономірно, оскільки саме цей напрям є основним джерелом доходів підприємства, однак він також характеризується високою матеріаломісткістю через значну частку закупівельної вартості техніки. На другому місці за витратами перебуває реалізація запасних частин і комплектуючих (понад 28 %), частка якої зростає паралельно з

доходами. Це свідчить про активізацію сервісної діяльності підприємства та підвищення попиту на запасні частини. Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки та автотранспортних засобів формують близько 15 % загальної собівартості.

Хоча їх частка незначна, ці напрями мають вищу маржинальність, адже генерують стабільний прибуток при помірних витратах. Витрати на технічну діагностику, налаштування електронних систем та інші послуги залишаються невеликими, проте зростають швидшими темпами (+36,7 % у 2024 р. порівняно з 2022 р.), що свідчить про поступове розширення технічного сервісу та підвищення попиту на спеціалізовані роботи.

У підсумку слід зазначити, що доходи й витрати Підприємства характеризуються збалансованою динамікою та стабільною структурою. Основним джерелом надходжень залишається оптова торгівля технікою, водночас зростає частка сервісних послуг. Ефективне управління витратами забезпечує позитивний фінансовий результат і стійкість операційної діяльності підприємства.

Раціональне управління витратами, контроль собівартості та зважена цінова політика забезпечують підприємству стабільний прибуток і високий рівень операційної стійкості.

Це дає змогу підтримувати фінансову гнучкість, розширювати обсяг наданих послуг та інвестувати у розвиток технічної бази.

З метою підвищення прозорості облікових процесів і достовірності фінансових результатів у роботі удосконалено методичний підхід до обліково-аналітичного забезпечення управління доходами.

Запропоновано аналітичний документ внутрішнього контролю доходів – табл. 3.11, який дозволяє систематизувати інформацію про джерела формування виручки, перевіряти відповідність первинних документів даним облікових регістрів, контролювати своєчасність визнання доходів і забезпечувати достовірне їх відображення у фінансовій звітності.

Таблиця 3.11

Аналітичний документ внутрішнього контролю доходів від реалізації робіт і послуг Підприємства

Етап контролю	Об'єкт перевірки	Зміст контрольної процедури	Джерела інформації	Відповідальна особа	Виявлені ризики / відхилення	Пропозиції щодо усунення
Первинне документування	Договір, акт виконаних робіт, накладна	Перевірка наявності договору з клієнтом, правильності його оформлення та відповідності умовам поставки/надання послуг	Первинні документи, реєстр договорів	Менеджер із продажу	Відсутність підписів, неточності в датах або обсягах	Внести уточнення, забезпечити подвійне погодження документів
Облік операцій	Обліковий запис у системі BAS	Перевірка правильності відображення доходів за видами діяльності, коректності кореспонденції рахунків	Журнал господарських операцій, BAS-звіти	Бухгалтер	Помилки при віднесенні доходу до невідповідного періоду	Виконати перерахунок і виправлення через бухгалтерську довідку
Визнання доходу	НП(С)БО 15, облікові регістри	Контроль своєчасності визнання доходу – на дату переходу ризиків і вигод	Головна книга, акти виконаних робіт	Бухгалтер	Несвоєчасне відображення доходів у звітності	Оновити графік реєстрації доходів, здійснювати щомісячну звірку
Відображення у звітності	Форма №2 «Звіт про фінансові результати»	Перевірка відповідності облікових даних показникам звітності	Фінансова звітність, оборотно-сальдова відомість	Директор, бухгалтер	Розбіжності між обліком і звітністю	Автоматизувати узгодження даних через BAS-звіти
Податковий облік	Податкова накладна, декларація з ПДВ	Перевірка відповідності доходів даним податкового обліку, своєчасність реєстрації накладних	Податкові декларації, ЄРПН	Бухгалтер	Прострочення реєстрації ПН, розбіжності з бухгалтерським обліком	Налаштувати контрольні нагадування, здійснювати щотижневу звірку
Аналітичний моніторинг	Звіти про доходи за період	Аналіз структури та динаміки доходів, порівняння з плановими показниками	Управлінська звітність, план доходів	Директор	Відхилення від планових показників	Виявити причини, скоригувати цінову або збутову політику

Подана таблиця є інструментом внутрішнього контролю доходів, що поєднує елементи документальної перевірки, аналітичного моніторингу та оцінки ризиків. Її застосування дозволяє систематизувати контрольні процедури, своєчасно виявляти помилки в обліку доходів, мінімізувати податкові ризики та забезпечувати узгодженість бухгалтерських і звітних даних.

3.3. Аналіз формування фінансових результатів доходів від реалізації робіт та послуг

Фінансовий результат діяльності підприємства є інтегральним показником, який відображає узагальнений ефект від усіх господарських процесів - виробництва, реалізації, управління, інвестування та фінансування. Саме величина прибутку характеризує ефективність використання ресурсів, рівень конкурентоспроможності та фінансової стабільності підприємства, а також визначає його потенціал для розвитку, оновлення основних засобів і розширення ринкової присутності.

Для Підприємства ключовим джерелом формування фінансового результату є доходи від реалізації робіт і послуг, які забезпечують основу операційного прибутку. Тому аналіз процесу формування прибутку дозволяє оцінити не лише кінцевий результат діяльності, а й ефективність управління доходами, витратами та ціновою політикою.

Метою аналізу фінансових результатів є виявлення закономірностей формування прибутку, оцінка його динаміки, структури та факторів впливу, а також визначення резервів підвищення рентабельності підприємства. У процесі дослідження доцільно розглядати не лише абсолютні показники прибутку, а й відносні - рентабельність продажів, активів, власного капіталу, які забезпечують комплексне уявлення про ефективність операційної діяльності.

Значення такого аналізу полягає в тому, що він створює інформаційну базу

для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності основної діяльності, оптимізацію витрат і зміцнення фінансово-економічної стійкості підприємства. На основі результатів аналізу формуються напрями вдосконалення структури доходів, визначаються фактори, що впливають на зміну прибутковості, та обґрунтовуються резерви її зростання у майбутніх періодах.

Для дослідження фінансових результатів розглянемо динаміку формування прибутку від операційної діяльності Підприємства за 2022 – 2024 рр., що подано у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Формування, структура та динаміка фінансових результатів
операційної діяльності Підприємства за 2022 – 2024 рр.**

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р., %
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	
Чистий дохід від реалізації послуг	11 139	х	14 401	х	12 426	х	111,6
Операційні витрати, у т.ч.:	9 956	100	12 860	100	11 222	100	112,7
- собівартість реалізованих послуг	9 835	98,8	12 682	98,6	11 096	98,9	112,8
- інші операційні витрати	122	1,2	179	1,4	126	1,1	103,7
Інші операційні доходи	—	х	49	х	1	х	х
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	1 183	х	1 589	х	1 205	х	101,8
Витрати з податку на прибуток	213	х	286	х	217	х	101,8
Чистий фінансовий результат (прибуток)	970	х	1 303	х	988	х	101,8
Частка чистого прибутку у доході, %	х	8,7	х	9,1	х	7,9	х

За результатами аналізу видно, що чистий дохід Підприємства у 2024 році порівняно з 2022 роком збільшився на 11,6 %, що свідчить про зростання обсягів реалізації послуг.

Операційні витрати зросли майже пропорційно доходам (+12,7 %), що вказує на стабільність структури витрат і ефективність контролю за собівартістю.

Найбільшу частку у витратах традиційно займає собівартість реалізованих послуг (понад 98 %), тоді як інші операційні витрати не перевищують 1,5 %, що демонструє раціональну організацію операційної діяльності.

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 1,8 %, а чистий прибуток - на 1,8 %, досягнувши 988 тис. грн у 2024 році. Водночас частка чистого прибутку у доході зменшилася з 8,7 % до 7,9 %, що пояснюється незначним випередженням темпів зростання витрат над темпами зростання доходів.

У цілому, фінансові результати Підприємства свідчать про стабільну прибутковість операційної діяльності. Підприємство зберігає позитивну динаміку доходів, підтримує контроль за витратами та демонструє стійку здатність формувати чистий прибуток. Подальше підвищення ефективності можливе за рахунок оптимізації собівартості, розширення асортименту послуг і підвищення рівня маржинальності.

Для більш глибокої оцінки ефективності операційної діяльності доцільно проаналізувати структуру прибутку за основними видами діяльності, що дозволяє визначити найбільш результативні напрями роботи підприємства. Такий підхід забезпечує можливість виявлення внутрішніх резервів зростання прибутку, оцінки рентабельності окремих сегментів і формування збалансованої стратегії розвитку.

Дані таблиці свідчать, що у структурі прибутку від операційної діяльності провідне місце посідає оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, питома вага якої у 2024 р. становить 55 %. Виручка за цим напрямом збільшилася на 700 тис. грн, що відображає стабільний попит на

техніку та ефективну роботу збутової мережі. Вагомий внесок у загальний фінансовий результат забезпечила реалізація запасних частин і комплектуючих, частка якої зросла до 28,8 %, а обсяг - на 28 %.

Позитивна динаміка спостерігається також у сфері ремонту та технічного обслуговування сільськогосподарської техніки (+21,1 %), що свідчить про розширення сервісних послуг підприємства.

Таблиця 3.13

**Формування прибутку за видами діяльності Підприємства
за 2022 – 2024 рр.**

Види діяльності	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 р. до 2022 р.,	
				тис. грн	%
Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням	5 400,0	6 900,0	6 100,0	+700,0	+13,0
Реалізація запасних частин і комплектуючих	2 500,0	3 700,0	3 200,0	+700,0	+28,0
Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки	950,0	1 300,0	1 150,0	+200,0	+21,1
Ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів	480,0	650,0	520,0	+40,0	+8,3
Технічна діагностика, налаштування електронних систем	230,0	300,0	250,0	+20,0	+8,7
Інші послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування)	274,8	431,6	375,7	+100,9	+36,7
Разом	9 834,8	12 681,6	11 095,7	+1 260,9	+12,8

Водночас, частка ремонту автотранспорту та технічної діагностики залишається відносно стабільною (до 5 %), а інші послуги демонструють найвищі темпи зростання - +36,7 %, що вказує на підвищення диверсифікації доходів і зміцнення ринкової позиції підприємства.

Для комплексної оцінки ефективності кожного напрямку діяльності необхідно розглянути динаміку рентабельності операційної діяльності за видами послуг. Такий аналіз дає змогу з'ясувати, наскільки пропорційно зростають доходи й витрати у межах кожного виду робіт, визначити рівень їх прибутковості та встановити напрями, що потребують підвищення економічної

віддачі.

Таблиця 3.14

**Рентабельність операційної діяльності Підприємства за видами діяльності
за 2022 – 2024 рр.**

Види діяльності	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р., пунктів
Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням	9,8	10,4	9,3	-0,5
Реалізація запасних частин і комплектуючих	7,5	9,2	8,4	+0,9
Ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки	12,2	13,5	12,0	-0,2
Ремонт і технічне обслуговування автотранспортних засобів	10,1	10,9	9,8	-0,3
Технічна діагностика, налаштування електронних систем	8,4	9,0	8,7	+0,3
Інші послуги (зварювальні, токарні, виїзне обслуговування)	6,8	8,2	7,9	+1,1
Середня рентабельність операційної діяльності, %	9,5	10,7	9,7	+0,2

Результати аналізу свідчать, що середній рівень операційної рентабельності підприємства залишається стабільним і коливається в межах 9–11 %. Найбільш прибутковими напрямками залишаються ремонт і технічне обслуговування сільськогосподарської техніки та оптова торгівля технікою, які формують основний обсяг операційного прибутку.

Зростання рентабельності у сегменті запасних частин і комплектуючих (+0,9 п.п.) свідчить про ефективну реалізацію політики сервісного супроводу клієнтів. Водночас незначне зниження прибутковості основних видів діяльності пояснюється зростанням собівартості послуг у 2024 році внаслідок інфляційних чинників і підвищення вартості імпортованих комплектуючих. Це підкреслює потребу у створенні системного аналітичного інструменту, який би дозволив не лише відстежувати коливання доходів і витрат, але й забезпечував прогнозування ризиків та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

З огляду на це в роботі запропоновано матрицю ризиків обліку та

оподаткування доходів, яка є практичним інструментом діагностики й попередження фінансових порушень. Вона дозволяє ідентифікувати, оцінювати та контролювати ризики, що виникають у процесі визнання, документального оформлення, відображення та оподаткування доходів.

Матриця передбачає оцінку рівня ризику за такими критеріями, як ймовірність виникнення, масштаб фінансових наслідків і наявність контрольних індикаторів, що забезпечує комплексний підхід до управління ризиковими ситуаціями.

Таблиця 3.15

Матриця ризиків обліку та оподаткування доходів Підприємства

Сфера ризику	Опис потенційного порушення	Ймовірність виникнення	Фінансові наслідки	Рівень ризику	Контрольні індикатори	Запропоновані заходи управління ризиком
1	2	3	4	5	6	7
Первинне документування	Неповне або несвоєчасне оформлення актів виконаних робіт, помилки у реквізитах, відсутність підписів контрагентів	Середня	Середні	Помірний	Відсутність повного пакета первинних документів; затримки реєстрації актів	Запровадити журнал реєстрації договорів і контроль своєчасності оформлення документів
Визнання доходів	Неправильне визначення моменту визнання доходів, що призводить до перекручення фінансових результатів	Висока	Високі	Високий	Невідповідність дат у первинних документах і облікових регістрах	Встановити контрольні дати в системі BAS; проводити щомісячні звірки облікових записів
Податковий облік	Розбіжності між даними бухгалтерського та податкового обліку, несвоєчасна реєстрація податкових накладних	Середня	Високі	Високий	Відхилення між декларацією з ПДВ та оборотно-сальдовими відомостями	Автоматизувати зіставлення податкових і бухгалтерських даних; встановити нагадування щодо граничних термінів

Продовж. табл. 3.15

1	2	3	4	5	6	7
Відображення у звітності	Помилки у формах фінансової звітності (завищення/заниження доходів)	Низька	Середні	Помірний	Виявлення різниці між оборотними відомостями та звітом про фінансові результати	Ввести процедуру внутрішньої перевірки звітності перед поданням
Взаєморозрахунки з контрагентами	Несвоєчасне надходження оплати, що призводить до порушення грошових потоків	Висока	Середні	Помірний – високий	Прострочення дебіторської заборгованості	Регулярно формувати реєстр прострочених платежів; застосовувати штрафні санкції
Оцінка запасів і собівартості	Некоректне списання запасів, невірна оцінка вибуття (порушення методу FIFO)	Середня	Середні	Помірний	Розбіжності між аналітичним і синтетичним обліком	Здійснювати інвентаризацію не рідше ніж раз на квартал; контролювати метод вибуття запасів
Інформаційна безпека	Неналежний захист облікових даних, ризик втрати або спотворення інформації у BAS	Низька	Високі	Помірний	Відсутність резервного копіювання; несанкціонований доступ	Запровадити щотижневе резервне копіювання бази даних; обмежити права доступу користувачів

Матриця ризиків є інструментом проактивного фінансового контролю, що дозволяє вчасно виявляти слабкі місця в системі обліку, оцінювати потенційні загрози та розробляти заходи для їх нейтралізації, а також стратегічним інструментом управління, який переводить процес фінансового контролю з реактивного на проактивний рівень. Крім того, вона дозволяє виділити ті слабкі місця в системі обліку та контролю, які потребують негайного втручання та розробки превентивних заходів. Її впровадження сприяє зниженню податкових ризиків, підвищенню достовірності звітності та формуванню ефективної системи управління доходами підприємства.

Використання такої матриці сприяє підвищенню ефективності системи внутрішнього контролю, мінімізації податкових і облікових помилок, а також зміцненню довіри до фінансової звітності підприємства шляхом аналізу всіх етапів облікового процесу. Запровадження ризик-орієнтованого підходу у процесі аналізу й обліку доходів створює передумови для своєчасного прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення прибутковості та стабільність фінансових результатів Підприємства.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теоретико-методичних основ обліку доходів від реалізації робіт і послуг встановлено, що дохід є ключовою економічною категорією, яка відображає результат виконання підприємством зобов'язань перед замовниками та формує основу фінансових результатів діяльності. Аналіз наукових підходів і нормативного регулювання засвідчив наявність спільних принципів визнання доходів від робіт і послуг за НП(С)БО 15 та МСФЗ 15, водночас виявив істотні відмінності, зумовлені матеріальною або нематеріальною природою результату діяльності, особливостями документального підтвердження та оцінки ступеня завершеності. Систематизація класифікаційних ознак, умов і методів визнання доходу, а також ідентифікація ризиків його формування дозволили обґрунтувати необхідність чіткого розмежування обліку робіт і послуг, удосконалення аналітичного обліку за договорами та забезпечення належного внутрішнього контролю.

Організація бухгалтерського обліку доходів від реалізації робіт і послуг та їх відображення у фінансовій звітності ґрунтується на дотриманні принципу нарахування, вимог національних стандартів бухгалтерського обліку та належному документальному підтвердженні господарських операцій. Первинні документи, насамперед акти виконаних робіт і наданих послуг, є ключовою підставою для визнання доходу, формування фінансового результату та забезпечення податкової безпеки підприємства. Застосування рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» дає змогу узагальнювати інформацію про доходи, організовувати аналітичний облік у розрізі договорів і замовників та забезпечувати достовірне відображення результатів діяльності у звіті про фінансові результати. Обґрунтований вибір методу визначення ступеня завершеності робіт і послуг, його закріплення в обліковій політиці та узгодженість з податковими вимогами створюють передумови для коректного

формування доходів, підвищення прозорості фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень.

Облікова політика товариства сформована відповідно до вимог чинного законодавства України, НП(С)БО та внутрішніх регламентів, що забезпечує методологічну єдність бухгалтерського й податкового обліку. Використання сучасного програмного забезпечення, застосування методу FIFO для оцінки вибуття запасів і прямолінійного методу нарахування амортизації сприяють достовірному відображенню фінансових результатів і прозорості облікових процесів. Така політика формує надійну інформаційну базу для управління прибутком, забезпечує узгодженість із податковим обліком і підвищує ефективність контролю за фінансовими потоками.

Підприємство є стабільно функціонуючим суб'єктом малого бізнесу, діяльність якого ґрунтується на поєднанні торговельного, сервісного та технічного напрямів. Підприємство демонструє сталу позитивну динаміку фінансових показників, зокрема зростання доходів, прибутковості та обсягів активів, що свідчить про ефективну бізнес-модель, стратегічну орієнтацію на ринкові потреби й раціональне використання ресурсів. Активна участь у тендерних процедурах, співпраця з державними установами та розвиток власного бренду Farming Parts підвищують рівень конкурентоспроможності, розширюють клієнтську базу й зміцнюють ділову репутацію підприємства.

Результати проведеного аналізу підтверджують, що у 2022 – 2024 рр. фінансово-економічний стан підприємства суттєво зміцнився: зросли обсяги активів, підвищилася частка власного капіталу, скоротилися зобов'язання. Баланс підприємства характеризується високою ліквідністю, достатнім рівнем платоспроможності та перевищенням нормативних показників фінансової автономії, що свідчить про стабільність його функціонування.

Аналіз складу, структури та динаміки доходів від реалізації робіт і послуг засвідчив поступове розширення джерел формування виручки. Основним напрямом діяльності залишається оптова торгівля сільськогосподарською

технікою, однак зростає значення сервісних і ремонтних послуг, що забезпечує диверсифікацію доходів і зменшення впливу зовнішніх коливань. Раціональне співвідношення темпів зростання доходів і витрат свідчить про ефективність управління ресурсами, контроль собівартості та стабільне формування прибутку.

Фінансові результати Підприємства підтверджують його прибутковість і рентабельність, а зростання рентабельності у сегменті запасних частин і комплектуючих (+0,9 п.п.) є наслідком ефективної реалізації політики сервісного супроводу клієнтів. Незначне зниження прибутковості окремих видів діяльності у 2024 році пояснюється впливом інфляційних чинників і подорожчанням імпортованих комплектуючих, що вимагає вдосконалення системи контролю за доходами та витратами.

У межах дослідження удосконалено методичний підхід до обліково-аналітичного забезпечення управління доходами шляхом розроблення аналітичного документа внутрішнього контролю доходів, який систематизує інформацію про джерела їх формування, перевіряє відповідність первинних документів, контролює своєчасність визнання та достовірність відображення у фінансовій звітності.

Крім того, запропоновано матрицю ризиків обліку та оподаткування доходів, що дозволяє ідентифікувати, оцінювати та контролювати можливі порушення у процесі визнання, документального оформлення й податкового відображення доходів. Використання цієї матриці забезпечує оцінку рівня ризику за критеріями ймовірності виникнення, масштабів фінансових наслідків і наявності контрольних індикаторів, що сприяє підвищенню ефективності внутрішнього контролю та достовірності фінансової звітності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверкин Я. Ф. Облік доходів та фінансових результатів операційної діяльності. *Бізнесінформ*. 2019. № 11. С. 32-39.
2. Байва А. Витрати, ціноутворення та аналітика у наданні послуг з ремонту сільськогосподарської техніки. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтавський державний аграрний університет, 25 березня 2025 р.). Частина 1. Полтава, 2025. С. 25–28.
3. Байва А. Ремонт основних засобів: фактори витрат та шляхи їх зниження. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств*: тези доповідей IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (8–9 травня 2025 р.). Дніпро: Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2025. С. 40–44.
4. Бенько В. Облік доходів і витрат з надання послуг в умовах нестабільності. *Вісник економіки (Herald of Economics)*. 2024. № 3. С. 201–217. DOI: 10.35774/visnyk2024.03.201. (дата звернення: 15.10.2025).
5. Белозерцев В. С., Гринько І. С. Облік доходів на торговельних підприємствах. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/93.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
6. Бондаренко Н.М., Гончар К. С. Деякі аспекти обліку та аналіз доходів промислових підприємств. *Економічний простір*. 2022. № 180. С. 195-201.
7. Бруханський Р. С. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
8. Бурлан С. Оцінка доходів підприємства. *Економіка і суспільство*. 2025. № 74. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5909> (дата звернення: 15.10.2025).

9. Волошина О. А., Кордзаія І. А., Даценко С. М., Ульченко А. М. Методичні підходи до аналізу доходів підприємства та факторів їх формування. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7119>. (дата звернення: 15.10.2025).

10. Воськало Н. М., Воськало В. І. Обліково-податкові аспекти розкриття інформації про доходи підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 51. С. 195-200.

11. Гуріна Н. В., Гурін Д. П. Доходи торговельних підприємств: проблемні аспекти сутності та класифікації для потреб управління. *Український економічний часопис*. 2024. № 3. С. 27-31. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/314> (дата звернення: 15.10.2025).

12. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2009. 272 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2025).

13. Дудаш І. І., Даньків Й. Я. Удосконалення обліку доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки: Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*. 2018. Випуск 8. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 68–74.

14. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Литвин О. Ю. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2016. 308 с.

15. Зозуля П. Облік доходів : від нарахування до списання. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/material/1371/26843> (дата звернення: 15.10.2025).

16. Кірсанова В. В., Пеліпадченко Д. О. Вплив облікової політики підприємства на формування його фінансових результатів. *Інноваційна економіка*. 2020. № 6. С. 321 – 325.

17. Клімович І. М., Кайдрович Х. І., Пинда Ю. В. Деякі питання сутності обліку торговельного підприємства. URL: <https://zenodo.org/records/3678874> (дата звернення: 15.10.2025).
18. Ковальова О. В., Межирицька В. В. Особливості формування основних показників Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за МСФЗ. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві України*: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. Харків: ХНАУ, 2019. С. 102–104.
19. Козаченко А. Ю. Дохід від реалізації як інструмент стратегічного управління підприємством. *Бізнес Інформ*. 2023. № 3. С. 120–127.
20. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6. Том 2. С. 35-43. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=10615> (дата звернення: 15.10.2025).
21. Колесніченко А.С., Авраменко Т. О., Стригуль А.А. Економічна сутність категорій «витрати», «доходи» та «фінансові результати» у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. *БізнесІнформ*. 2023. № 11. С. 231-240.
22. Коршикова Р. С. Нові терміни МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/76.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
23. Коршикова Р. С., Небильцова О. В. МСФЗ 15: новий підхід до визнання доходу підприємств. *Фінанси України*, № 11, 2020, с. 114–128. DOI: 10.33763/finukr2020.11.114. (дата звернення: 15.10.2025).
24. Крисоватий, А. І., Панасюк В. М., Мельничук І. В. Бухгалтерський облік та оподаткування [Електронний ресурс] : підручник ; за заг. ред. А. І. Крисоватого та В. М. Панасюк. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 637 с.
25. Кройтор А. О. Щодо питання організації обліку доходів від операційної діяльності на підприємствах. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2020/23042020konf/11_91.pdf#page=147 (дата

звернення: 15.10.2025).

26. Круковська А. Облік та оподаткування доходів операційної діяльності підприємства. URL:

<https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/daff1bf9-4af5-4855-8650-4548da1a1332/content> (дата звернення: 15.10.2025).

27. Крупка Я. Д. Документальне оформлення операцій з реалізації та особливості аналітичного обліку доходів. *Облік, аналіз і аудит*. 2024. № 2. С. 35–43.

28. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: монографія. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. 408 с.

29. Кучеренко Т. Є. Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат у фінансовій звітності. *Облік і фінанси АПК*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/princip-narahuvannya-ta-vidpovidnosti-dohodiv-i-vitrat-u-finansoviy-zvitnosti.html> (дата звернення: 15.10.2025).

30. Легенчук С. Ф., Сорока О. В. Трансформація методики обліку доходів під впливом міжнародних стандартів. *Економіка і держава*. 2021. № 7. С. 41–46.

31. Майстер Л. Щодо питання визнання операційних доходів у процесі реалізації продукції підприємства. *SWorldJournal*. 2023. Вип. 19. Ч. 2. С. 60-63.

32. Макаренко А. П., Оренчак А. А. Удосконалення обліку та аудиту операційних доходів на підприємствах оптової торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 34-43.

33. Маценко Л. Ф. Концептуальні відмінності обліку доходів після введення МСФЗ 15 «Виручка за контрактами із замовниками». *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 701-705.

34. Меліхова Т. О., Чакалова Н. С., Мисливка К. А. Удосконалення обліку доходів від реалізації товарів, як інструмент ефективного управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/40.pdf (дата звернення: 15.10.2025).

35. Мельник Т., Кошолар Я. Проблеми визнання і відображення в обліку доходів підприємства. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/40> (дата звернення: 15.10.2025).
36. Міщенко К. Визнання доходу при наданні послуг та виконанні робіт: ключові аспекти. URL: <https://factor.academy/blog/viznannya-doxodu-pri-nadanni-poslug-ta-vikonanni-robit-klyuchovi-aspekti/> (дата звернення: 15.10.2025).
37. Молодець А. Я., Петраковська О. В. Доходи підприємства: сутність та класифікація. 2020. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4917/1/1%20%2859%29> (дата звернення: 15.10.2025).
38. Моргун Д. М. Облік, аналіз та внутрішній контроль доходів діяльності підприємства : магістерська кваліфікаційна робота : 071 «Облік і оподаткування». Ніжин, 2024. 87 с. URL: <http://ela.nati.org.ua:8080/xmlui/handle/123456789/1743> (дата звернення: 15.10.2025).
39. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 77–86.
40. Мусієнко Ю. Ю. Поняття і класифікація доходів та витрат підприємства як основа організації їх управління. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 14. Том 2. С. 236–240.
41. Надання послуг, виконання робіт: особливості визнання доходу. URL: <https://avstudy.com.ua/nadannya-poslug-vikonannya-robit-osoblivosti-viznannya-dohodu/> (дата звернення: 15.10.2025).
42. Нагорна І. В., Морозов О. І. Підвищення ефективності управління доходами підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/63.pdf (дата звернення 28.07.2023).
43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 15.10.2025).

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2025).

45. Петрова О. І. Шляхи вдосконалення обліку доходів підприємства: теоретичні та практичні аспекти. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/623a17af-50b1-4ade-ad98-99644670d4e2/content> (дата звернення: 15.10.2025).

46. Пилипенко Л. Особливості бухгалтерського обліку прокату речей: доходи та витрати від надання послуг. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3568> (дата звернення: 15.10.2025).

47. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.10.2025).

48. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Удосконалення обліку та аудит доходів від реалізації готової продукції в умовах використання інформаційних систем та технологій. *Агросвіт*. 2021 № 1-2. С. 71-81.

49. Подолянчук О.А. Доходи: проблемні аспекти сутності та класифікації. <https://repository.vsau.org/getfile.php/2162.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).

50. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24 трав. 1995 р. № 88. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 09.10.2023).

51. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02 верес. 2014 р. № 879 *Верховна рада*

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

52. Полятикіна Л. І., Бур'ян Н. Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 33. Ч.2. С. 36-39.

53. Попович О., Задерака Н., Федоренко Д. Теоретичні аспекти формування доходів підприємств та шляхи підвищення їх рівня. *Молодий вчений*. 2020. № 3 (79). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1615> (дата звернення: 28.07.2025).

54. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2020. 647 с.

55. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2025).

56. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція Міністерства фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291 *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 15.10.2025).

57. Редько К. Ю. Особливості формування облікової політики щодо доходів відповідно до МСФЗ. *Фінанси України*. 2023. № 5. С. 101–110.

58. Синиця Ю. С., Мусійченко О. Г., Пустовий Д. В. Удосконалення методики аудиту доходів від реалізації з метою запобігання порушень при податковому контролі. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 16. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-16-09-06> (дата звернення: 15.10.2025).

59. Степаненко О. Класифікація доходів і витрат для потреб обліку та управління. *Інфраструктура ринку*. 2024. Випуск 79. С. 68-75.

60. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
61. Управлінський облік : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Плаксієнко В. Я., Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т.Б., Мокієнко Т. В., Канцедал Н. А.; за заг. ред. Плаксієнка В. Я. Полтава : ПП «Астроя», 2018. 250 с.
62. Управлінський облік: навч. посіб. / за ред. Ю. А. Маначинської. Чернівці, 2022. 230 с.
63. Усікова О. М. Актуальні питання обліку реалізації: теорія та практика. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7108/1/zbirnyk_tez_20-21_11_19-06.pdf (дата звернення: 13.10.2025).
64. Фальченко О., Волобуєв О. Особливості класифікації доходів сільськогосподарських підприємств. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2021. № 3. С. 68 - 71.
65. Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І. А. Особливості класифікації доходів торговельних підприємств. *Східна Європа : економіка, бізнес та управління*. 2020. Випуск 2 (25). С. 426-429.
66. Фесун І. Облік сільськогосподарської продукції: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-93> (дата звернення: 09.10.2023).
67. Фостолович В. А., Томчук В. В., Гуртовий О. О., Фостолович Р. С. Теоретичні аспекти управління доходами підприємства: порядок формування, технологія розподілу. *Інвестиції : практика та досвід*. 2023. № 21. С. 52-57.
68. Царевська Т. Облік доходів діяльності підприємства. *Податки та бухгалтерський облік*. 2019. № 99. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-99/article-105875.html?srsId=AfmBOorDraQMCQe6qyTH0fGB-3t0vwdLBPbVDWDOD5ULkxDfC0I69ozd> (дата звернення: 15.10.2025).
69. Чернікова І. Б., Популях А. М. Проблемні аспекти організації обліку

доходів і витрат. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 43. С. 466-470. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/85.pdf (дата звернення: 15.10.2025).

70. Швиденко А. І., Бровко В. М. Облік доходів підприємства: сучасна практика, проблеми, шляхи вдосконалення. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1087/1096> (дата звернення: 15.10.2025).

71. Яворська Т. І., Соболєвська О. О. теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. № 2 (42). С. 101-107.

Додатки